

ДИПЛОМНА РОБОТА

Формування комплексної програми розвитку

соціальної політики на прикладі

Старосинявської селищної ради

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

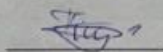
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 051 Економіка

Освітня програма Управління персоналом та економіка праці

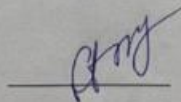
ДРУПЕП. 0 22238.01.19.00

Виконав
студент 2 курсу
група УПЕПмз-22-1

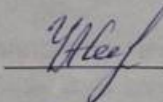
Сергій ПЩИК

Керівник
к.е.н., доцент

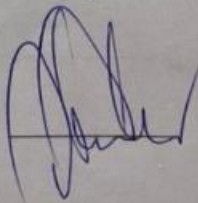
Євгенія ШЕЛЕСТ

Нормоконтролер
к.е.н.

Олена МАНТУР-
ЧУБАТА

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри
HR-інжиніринг у бізнес-економіці
д-р екон. наук, професор

Михайло ВЕДЕРНІКОВ

07 грудня 2023 р.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет
Кафедра
Рівень вищої освіти
Галузь знань
Спеціальність
Освітня програма

економіки і управління
HR-інжиніринг у бізнес-економіці
другий (магістерський)
05 Соціальні та поведінкові науки
051 Економіка
Управління персоналом та економіка праці

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

HR-інжиніринг у бізнес-економіці

Михайло ВЕДЕРНИКОВ

« 15 » серпня 2023 року

ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Піщик Сергій Васильович

1 Тема роботи: Формування комплексної програми розвитку соціальної політики на прикладі Старосинявської селищної ради

керівник роботи Шелест Євгенія Олександрівна, к.е.н., доцент

Затверджено наказом ректора університету від «15» серпня 2023 р. № 30

2 Строк подання студентом роботи на кафедру «07» грудня 2023 р.

3 Вихідні дані до роботи інформаційною базою стали монографічні дослідження й наукові статті зарубіжних та вітчизняних авторів, наукові та дослідницькі сайти в мережі Інтернет, фінансова звітність підприємства.

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): У першому розділі наведено теоретико-методичні основи розвитку соціальної політики ОТГ. В другому розділі наведено аналіз реалізації господарської діяльності та розвитку соціальної політики Старосинявської територіальної громади. Третій розділ розкриває основні напрями формування комплексної програми розвитку соціальної політики на прикладі Старосинявської селищної ради.

5 Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень): Таблиця – Класифікація основних моделей соціальної політики, Таблиця – Підходи вітчизняних і закордонних науковців до трактування сутності поняття «соціальна політика», Рисунок – Методи соціальної політики поточного етапу людського розвитку, Рисунок – Складові соціальної політики, Рисунок – Функції та інфраструктура соціальної політики в розрізі рівнів адміністративно-територіального устрою, Рисунок – Власні повноваження об'єднаної територіальної громади у сфері соціального захисту та соціального забезпечення, Рисунок –

Загальна характеристика Старосинявської територіальної громади. Таблиця – Аналіз надходжень до селищного бюджету. Таблиця – Аналіз виконання видатків селищного бюджету. Рисунок – Промисловий потенціал Старосинявської ТГ. Таблиця – SWOT-аналіз Старосинявської селищної територіальної громади. Рисунок – модель механізму формування комплексної програми розвитку соціальної політики Старосинявської територіальної громади.

6 Консультанти розділів дипломної роботи

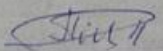
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7 Дата видачі завдання: «15» серпня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

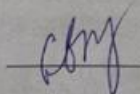
Назва етапів (розділів) дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА	31.10.2023 – 10.11.2023	Виконано
АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА	11.11.2023 – 20.11.2023	Виконано
ПРОЕКТНО-РЕКОМЕНДАЦІЙНА ЧАСТИНА	21.11.2023 – 30.11.2023	Виконано
РЕЦЕНЗУВАННЯ РОБОТИ	01.12.2023 – 05.12.2023	Виконано
ПІДГОТОВКА РОБОТИ ДО ЗАХИСТУ (доопрацювання згідно зауважень, нормоконтроль)	06.12.2023 – 10.12.2023	Виконано
ЗАХИСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ	11–22.12.2023	

Студент

Сергій ПІЩИК

Керівник роботи

Свгенія ШЕЛЕСТ

АНОТАЦІЯ

Дипломна робота «Формування комплексної програми розвитку соціальної політики на прикладі Старосинявської селищної ради».

Виконав студент гр. УПЕПм-22-1 Піщик С. В, керівник Шелест Є. О., к.е.н., доцент

Обсяг – 94 с., 12 рис., 18 табл., 30 джерел.

Ключові слова: соціальна політика, програма розвитку, формування комплексної програми розвитку соціальної політики, ОТГ.

Мета дипломної роботи: розвиток теоретичних основ управління соціальною політикою та розробка практичних рекомендацій щодо формування комплексної програми розвитку соціальної політики.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку соціальної політики об'єднаної територіальної громади (ОТГ).

У першому розділі розглянуто теоретичні основи розвитку соціальної політики ОТГ.

У другому розділі виконано аналіз господарської діяльності та розвитку соціальної політики Старосинявської територіальної громади.

У третьому розділі представлено основні напрями формування комплексної програми розвитку соціальної політики на прикладі Старосинявської селищної ради, а саме розроблено: модель механізму розробки та оцінювання соціальних програм, модель механізму формування комплексної програми розвитку соціальної політики Старосинявської територіальної громади тощо.

07. 12. 2023

Дата

Підпис

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	5
1 Теоретико-методичні основи розвитку соціальної політики об'єднаної територіальної громади	8
1.1 Сутнісна характеристика поняття «соціальна політика» та класифікація її основних моделей.....	8
1.2 Мета, суб'єкти, методи та структура комплексної системи соціальної політики	13
1.3 Формування та реалізація соціальної політики розвитку територіальної громади	17
Висновки до розділу 1.....	24
2 Аналіз ефективності діяльності Старосинявської територіальної громади та управління реалізацією її програм розвитку	26
2.1 Характеристика територіальної громади, правові норми та принципи її функціонування	26
2.2 Аналіз виконання бюджету територіальної громади	30
2.3 Аналітичний огляд програм розвитку територіальної громади	40
Висновки до розділу 2.....	53
3 Формування механізму розробки, оцінювання та моніторингу комплексної програми розвитку соціальної політики Старосинявської селищної ради.....	56
3.1 Формування моделі механізму розробки комплексної програми розвитку соціальної політики територіальної громади.....	56
3.2 Управління оцінюванням соціальних програм, формування алгоритму соціального картування громади.....	64
3.3 Забезпечення контролювання та моніторингу соціальних програм..	73
Висновки до розділу 3.....	82
Висновки.....	84
Перелік джерел посилання.....	91
Додатки.....	94

ВСТУП

Соціальну політику сучасного світу не можна розглядати у відриві від глобальних змін і глобальних викликів, від яких залежить загальний суспільний прогрес та загальнолюдська безпека. Глобальні проблеми розвитку, пов'язані із погіршенням стану довкілля, поглибленням нерівності, збереженням значних ризиків бідності й соціального відторгнення, соціальними та військовими конфліктами, поширенням тероризму, – неможливо розв'язати, не об'єднавши зусилля всього людства. Україна, прагнучи інтегруватися до європейського простору та будуючи власну стратегію розвитку, має чітко усвідомлювати як свої можливості, так і зовнішні чинники впливу. Вибір можливих альтернатив є надто складним завданням, але провідною ідеєю соціально політики має залишатися прагнення до більшої справедливості суспільства та забезпечення сталого розвитку, який не погіршує умови та можливості для прийдешніх поколінь. Сьогодні Україна перебуває у надто складних умовах (військові події на Сході, погіршення економічної ситуації, значна соціальна напруга), які суттєво ускладнюють можливості реалізації соціальної політики та формують поле невизначеності. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають дослідження, які спрямовані на створення наукового підґрунтя для розроблення та реалізації дієвої політики соціального захисту та підтримки населення.

Соціальна політика це методична діяльність держави, спрямована на вирішення питань, які безпосередньо впливають на життя людини та її місце в суспільстві. Вона враховує особливості різних груп населення та забезпечує соціальні гарантії.

Головна мета соціальної політики – покращення загального стану здоров'я нації, забезпечення достатнього доходу та підтримки у складних життєвих ситуаціях, а також формування сприятливого соціального середовища. Ефективна реалізація соціальної політики потребує спільних зусиль всіх рівнів влади та активної підтримки громадянського суспільства.

Це система, що включає закони, державні структури, спеціальну інфраструктуру, громадянські організації та ресурси. Крім захисту соціальних прав, соціальна політика спрямована на координацію інтересів соціальних груп у різних сферах життя – економічній, соціальній та політичній.

Соціальна політика, яка приймається різними рівнями влади, потребує орієнтації на конкретні цінності та очікування населення для створення комфортного простору громадянського суспільства.

Тому процес реформування місцевого самоврядування та організації влади в Україні вимагає чіткого розподілу повноважень між місцевими органами самоврядування та органами виконавчої влади.

Цей процес також передбачає виконання функцій у сфері соціального захисту на різних рівнях влади, дотримуючись принципів субсидіарності та децентралізації.

Проблеми управління державною соціальною політикою розглядаються у наукових працях вітчизняних авторів, таких як О. Білорус, О. Власюк, З. Герасимчук, В. Гошовська, І. Гнібіденко, О. Іляш, О. Новікова. Однак ці дослідження зазвичай обмежені окремими аспектами та переважно мають описовий характер у визначенні понять та категорій.

Щодо соціальної політики територіальних громад, в цій сфері свої думки висловлюють О. Бобровська, І. Дробуш, М. Кравченко, А. Михненко, В. Онікієнко. Однак вони обґрунтовують лише окремі елементи цієї політики, такі як питання соціальної безпеки та надання соціальних послуг.

Мета дипломної роботи: розвиток теоретичних основ управління кадровим потенціалом підприємства та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи управління ним.

Основними завданнями дипломної роботи є:

- дослідити теоретико-методичні основи розвитку соціальної політики об'єднаної територіальної громади;
- дослідити аналіз господарської діяльності та розвитку соціальної політики Старосинявської територіальної громади;

– визначити основні напрями формування комплексної програми розвитку соціальної політики на прикладі Старосинявської селищної ради.

Об'єктом дослідження є процеси управління розвитком соціальної політики об'єднаної територіальної громади.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та прикладні аспекти управління розвитком соціальної політики об'єднаної територіальної громади.

Для вирішення поставлених завдань у дипломній роботі були використано такі методи: філософського пізнання, узагальнення, порівняння, систематизації, графічний, статистичні, економіко-математичний тощо.

Інформаційною базою досліджень стали літературні джерела з управління персоналом, звітні дані результатів діяльності територіальної громади, матеріали періодичних видань, довідково-інформаційні матеріали, результати власних спостережень авторів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в узагальненні теоретичних основ та обґрунтуванні науково-методичних рекомендацій щодо розвитку соціальної політики об'єднаної територіальної громади.

Базою проведення дослідження щодо управління розвитком соціальної політики об'єднаної територіальної громади стала Старосинявська територіальна громада.

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, викладена в 94 сторінках, які містять в собі список використаних джерел із 30 найменувань. Магістерська робота має 18 таблиць та містить ілюстровані 12 рисунків.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

1.1 Сутнісна характеристика поняття «соціальна політика» та класифікація її основних моделей

Глибока глобалізація у всіх аспектах суспільного життя призводить до зростання економічних розбіжностей між країнами, поглиблює проблему вичерпання ресурсів, активізує міграційні процеси та сприяє зміні соціально-культурної ідентичності. Це особливо стосується сфери соціального благополуччя, де задовольняються основні потреби людей. Ця область важко регулювати і розвивати через її складну структуру. Деякі складові забезпечують культурні та фізичні потреби (освіта, наука, культура, охорона здоров'я, спорт), а інші відповідають за соціальний захист, робочу силу та покращення умов проживання (соціальне страхування, працевлаштування, соціальні послуги, громадське харчування, тощо). Проблематика цієї сфери стає дуже актуальною, оскільки вона впливає не лише на соціальний, а й на економічний розвиток, формуючи рівень добробуту та модель соціальної держави. Роль держави у сфері соціального розвитку та захисту має велике значення.

Проведене дослідження дало змогу стверджувати, що історично соціальні питання набули цілісного і завершеного вигляду в системі державного управління з кінця XIX ст., коли цивілізоване суспільство усвідомило роль людського розвитку у формуванні економічних позицій держав. Однак саме поняття соціальної політики було введено в науковий обіг лише в 70-х рр. XX ст. французьким вченим соціалістом утопістом Ш. Фур'є. На основі його ідей виникла одна з ранніх теорій соціальної держави – фур'єризм, заснований на ідеї соціальної гармонії, можливої лише в суспільстві, побудованому на засадах справедливості й рівності [1, с. 695].

Першою країною в Європі, яка почала ефективно застосовувати соціальні гарантії для працівників та їх сімей, була Німеччина, однак соціальні заходи

розглядалися виключно в контексті економічної політики. Більш активно теорії соціальної політики почали розвиватися у середині ХХ ст., причому в межах різних міждисциплінарних зв'язків. Так, у соціології та політології (теорія конфлікту, теорія еліт) згадана політика вважається інструментом реалізації спільних інтересів і вирішення соціальних конфліктів, спричинених прагненням одних груп суспільства покращити свою ситуацію разом із іншими групами [2, с. 50].

З погляду ідеології виділяють різні групи теорій соціальної політики, які розвивалися у контексті марксизму, соціалізму, консерватизму, лібералізму, демократизму та інших напрямів. Всі ці ідеологічні відмінності в уявленнях про соціальні питання редукуються до ролі держави у забезпеченні добробуту населення, міри її втручання та підходів до виконання соціальної функції (індивідуалізм, колективізм, комбіновані методи). Теорії також відрізняються у своєму ставленні до соціальної стратифікації та балансу між вирівнюванням та зменшенням соціальних нерівностей.

Сучасні доктрини соціальної політики базуються на ідеях побудови громадянського суспільства з високим рівнем добробуту та вільним розвитком особистості. Серед них найбільш поширеними є теорія соціальної держави і теорія держави загального добробуту, в межах яких виокремлюються окремі напрями наукової думки. Вітчизняні вчені категорію «держава загального добробуту» визначають з позиції справедливого розподілу та забезпечення добробуту кожного члена суспільства, а поняття «соціальна держава» розглядають як правову демократичну державу, що проводить сильну соціальну політику і розвиває вітчизняну соціальну ринкову економіку, спрямовану на стабільне забезпечення високого життєвого рівня та зайнятості населення, реальне здійснення прав і свобод громадян, створення сучасних і доступних всім громадянам систем освіти, охорони здоров'я, культури, соціального забезпечення і обслуговування, підтримки незаможних верств населення [3, с. 28].

Цей дискурс навколо вказаних теорій важко не сприймати, але, на наш погляд, відмінності між ними є мінімальними і обмежуються переважно методами та засобами досягнення основної мети – соціальної справедливості, безпеки та можливостей розвитку для кожного учасника суспільства. Варто акцентувати увагу не стільки на різноманітності теорій, скільки на зміні парадигми соціальної політики, коли фокус з економічного зростання переноситься на ідеологію соціального благополуччя.

Розвиток різних ідеологічних підґрунтів для вивчення цих питань призвів до появи численних моделей соціальної політики. Ці моделі відрізняються рівнем участі держави у досягненні соціальної стабільності та безпеки, використовуваними методами і засобами впливу на соціальні процеси, а також рівнем захищеності різних категорій населення та суспільства загалом. В таблиці 1.1 наведено класифікацію цих моделей, що ґрунтується на досвіді зарубіжних країн.

У науковій літературі й досі не існує однозначної узгодженої точки зору стосовно тлумачення та значення соціальної політики в сучасному людському розвитку через велику кількість теорій і доктрин. Це поняття тлумачиться різними підходами через його складність, багатогранність та часом абстрактність. Результати узагальнення різних підходів до розуміння «соціальної політики» представлені в таблиці 1.2.

Серед наукової спільноти існує безліч варіантів визначення соціальної політики. Більшість вчених прихильні системному, процесному, об'єктно-суб'єктному, організаційно-цільовому та історичному підходам, що розглядають соціальну політику як складну систему взаємопов'язаних елементів, що визначають загальний курс соціальної роботи та є важливим додатком до економічної політики країни (політики добробуту).

Таблиця 1.1 – Класифікація основних моделей соціальної політики [4, с. 224; 5, с. 95; 6; 7, с. 312]

Назва моделі	Географічна приналежність моделі	Характеристика
Ліберальна	США (американська)	Соціальний захист відокремлюється від вільного ринку, обмежуючи підтримку лише тим, хто не має інших джерел доходу, крім соціальних виплат. Це сприяє високому рівню життя для більшості населення. Ця модель має свої особливості: відсутність єдиної системи соціального захисту, мінімалістський підхід до вирішення соціальних проблем, федеральні програми, які реалізуються на рівні штатів із подвійним фінансуванням, обов'язкове солідарне соціальне страхування, оцінка потребності у всіх програмах соціальної допомоги, розгалужена мережа добровільного медичного страхування, частково регульована державою, присутність приватних установ для надання платних соціальних та медико-соціальних послуг, активна роль благодійних організацій у відсутність політики "соціального замовлення" та розвиток волонтерства.
	Японія (японська)	Ця стратегія охоплює політику зменшення доходових розбіжностей, спеціальні підходи до управління робочою силою (зокрема, система найму з певними інноваціями), акцент на колективному мисленні, рівності у доходах, досягнення узгодження між різними групами для вирішення соціально-економічних проблем, виділення питань підвищення життєвого рівня населення як ключового національного пріоритету.
	Канада, Велика Британія, Ірландія (англосаксонська, модель Беверіджа)	Ця модель лежить між ліберальною американською та соціально орієнтованими шведською та німецькою. Вона характеризується більш активним регулюванням соціальних процесів державою порівняно з першою моделлю. Проте рівень оподаткування та перерозподілу ВВП через державний бюджет у цій моделі нижчий, ніж у двох останніх, не перевищує 40%.
Консервативна	Німеччина, Франція, Нідерланди, Швейцарія (модель Бісмарка)	Ця модель відрізняється великою роллю держави в системі соціального захисту, де держава контролює основні шляхи перерозподілу коштів. Обов'язковими є програми соціального, пенсійного, та медичного страхування, виплати при безробітті тощо. Ця модель дозволяє більш активне втручання держави у суспільне життя, ніж у ліберальних режимах. Найважливішою особливістю соціальної політики у цій моделі є сильна залежність між доходами особи на ринку праці та її соціальним статусом. Страхіві виплати доповнюються наданням соціальної допомоги, такої як допомога на дітей і соціальні послуги, враховуючи також критерії доходу особи.
Соціал-демократична	Швеція, Норвегія, Фінляндія, Данія (шведська модель)	Термін «шведська модель» виник наприкінці 1960-х років, коли в Швеції успішно поєднувалося швидке економічне зростання з реформами, проведеними на фоні відносної соціальної гармонії у суспільстві. Вона характеризується надзвичайно високою часткою ВВП, яка розподіляється через бюджет (понад 50%), де соціальна політика тісно переплетена з державним регулюванням економіки, маючи чітко виражений соціальний нахил.
Південно-Європейська	Італія, Іспанія, Греція, Португалія (рудиментарна модель)	Ця модель передбачає мінімальну або практично жодну участь держави в вирішенні соціальних проблем суспільства. Вона активно підтримує традиційну структуру сім'ї й покладається на неї для догляду за дітьми та фінансової підтримки, чим зменшує потребу у державі щодо розвитку соціальної інфраструктури. Соціальна допомога розподіляється нерівномірно та видаються вибірково.

Розглядаючи різноманітні аспекти соціальної політики у розвитку суспільства, можна сказати, що її суть найкраще відображається через комплексний підхід, який узгоджує погляди національних та міжнародних експертів. Узагальнюючи, можна зазначити, що соціальна політика країни – це сукупність заходів, які мають економічний, правовий, організаційний та культурно-духовний спрямований на вирішення соціальних проблем та створення сприятливого середовища для балансування розвитку людини за умов обмежених ресурсів і нерівних соціальних можливостей.

Таблиця 1.2 – Підходи вітчизняних і закордонних науковців до трактування сутності поняття «соціальна політика» [8-18]

Науковець	Дефініція	Назва підходу
В. Скуратівський, О. Палій	Система цілеспрямованої діяльності суб'єктів соціально-політичного життя, сукупність принципів, норм, правил, рішень, дій, спрямованих на забезпечення ефективного, оптимального функціонування та розвитку процесів соціального буття [9, с. 342]	Організаційно-цільовий
А. Крупнік	Комплекс заходів, що здійснюються з метою виявлення, задоволення та узгодження потреб та інтересів громадян, соціальних груп, територіальних громад [10, с. 9]	
О. Воронін	Діяльність, пов'язана з організацією відносин між суб'єктами (державними органами, органами управління організацій, посадовими особами різних рівнів, недержавними суб'єктами) та об'єктами управління (складовими соціальної сфери) [11, с. 317]	Об'єктно-суб'єктний
О. Сергієнко	Діяльність державних і цивільних інститутів, суспільних груп і окремих осіб (суб'єктів соціальної політики), спрямована на реалізацію природних прав людини, що забезпечують її життєдіяльність і розвиток як соціальної істоти за невід'ємного дотримання її цивільних прав і бажань [12, с. 32]	
А. Сіленко	Система взаємодії державної влади, що постійно оновлюється, недержавних структур, самої особистості щодо життєзабезпечення та розвитку людини [13, с. 120]	Процесно-діяльнісний
В. Мандибура	Сукупність науково сформульованих ідей, положень та концептуальних підходів (як довготермінового, стратегічного, так і короткотермінового, тактичного характеру), що поєднується із системою конкретних дій, заходів, важелів, стимулів і механізмів, за допомогою яких практично регулюються соціальні процеси [15, с. 22]	Системно-структурний
А. Ягодка	Сукупність різноманітних заходів, форм діяльності суб'єктів соціально-політичного життя, спрямованих на формування та реалізацію соціальних потреб, що відображають життєво необхідні інтереси людини та суспільства для їхнього матеріального та соціального становища [16, с. 27]	
О. Скомарохова	Система заходів, принципів, рішень, дій держави та інших суспільних суб'єктів, що сформувалася в суспільстві на певному історичному етапі його розвитку і спрямована на забезпечення позитивних змін у соціальному просторі [18, с. 10]	Історичний

Вибір моделі соціальної політики пов'язаний з економічними та політичними механізмами, що формують та підтримують соціальні детермінанти, такі як ринок праці, система освіти, політичні інститути та культурні цінності. Зокрема, система охорони здоров'я, рівень благополуччя та життя населення впливають на соціальну політику країни. Структурні механізми соціальної політики зумовлюють стратифікацію доходів, розділ на соціальні класи та визначають індивідуальну соціально-економічну позицію в ієрархії влади та доступ до ресурсів через ключові інституції та соціально-економічні процеси.

1.2 Мета, суб'єкти, методи та структура комплексної системи соціальної політики

На основі аналізу різних підходів до розуміння соціальної політики, а також урахуваючи сучасну парадигму, в якій реалізується ця політика, можна сформулювати уявлення про структуру соціальної політики, розглядаючи її основні компоненти.

Соціальну політику уявляють як комплексну систему, що включає такі складові:

- політику доходів населення, що визначає рівень життя, базовий рівень споживання та матеріальний благополуччя;
- політику у сфері праці та соціально-трудова відносин, що охоплює умови зайнятості, оплату праці, безпеку на роботі та соціальне страхування;
- систему соціального захисту для непрацездатних та малозабезпечених верств населення, включаючи пенсійне забезпечення та надання соціальних гарантій;
- галузі соціальної сфери, такі як освіта, наука, охорона здоров'я, культура, спорт та інші;

- соціо-екологічну політику, спрямовану на створення сприятливих умов для життя, праці та дозвілля;
- соціальну інфраструктуру, яка включає житлово-комунальний сектор, транспорт, дороги, зв'язок, торгівлю та побутове обслуговування;
- міграційну політику, що охоплює внутрішню та зовнішню міграцію, вимушені переміщення та захист прав та інтересів громадян за кордоном;
- політику спрямовану на окремі верстви населення, таку як сімейна політика, політика щодо молоді, літніх людей, осіб з обмеженими можливостями та інші групи.

Соціальна політика спрямована на:

- управління соціальними відносинами (такими, як сімейні, освітні, трудові, житлово-комунальні тощо);
- життєдіяльність суспільства (рух населення, доходи, житло);
- соціальні потреби (медико-демографічні, освітні, трудові, побутові).

Ці аспекти складають соціальну сферу країни.

У системі забезпечення соціальної політики виокремлюються чотири групи суб'єктів управління:

- державні органи різних рівнів;
- громадсько-політичні інституції (рухи, об'єднання, партії, організації);
- роботодавці;
- громадяни.

Основні цілі цієї політики пов'язані з вирішенням конфліктів у соціальних відносинах, регулюванням соціальних процесів та задоволенням потреб населення з метою досягнення високого рівня економічного і соціального благополуччя.

У практичному плані реалізації соціальної політики застосовуються як методи ринкового саморегулювання, так і прямі та опосередковані державні втручання. Особливе місце у сучасних умовах розвитку займають суспільні технології. У межах державного регулювання використовуються різні методи,

такі як переконання, примус, економічні та адміністративно-правові заходи, а також інші методи контролю (рисунок 1.1).

Рисунок 1.1 – Методи соціальної політики поточного етапу людського розвитку

Для досягнення цілей соціальної політики застосовуються різноманітні методи впливу, включаючи роз'яснення, виховання, передачу провідного досвіду, а також моральне і матеріальне стимулювання. Методи примусу використовуються, коли засоби переконання вже вичерпано для осіб, які порушують норми закону чи дисципліни, встановлені соціальною державою.

Диференційовані групи соціальних, економічних і політичних механізмів формують структури соціально-економічних позицій, які визначають стратифікацію населення за доходом, освітою, професією, статтю, расою/етнічною належністю. Ці соціально-економічні позиції утворюють інтермедіарні детермінанти соціальної політики, які відображають положення громадянина у соціальній ієрархії (рисунок 1.2).

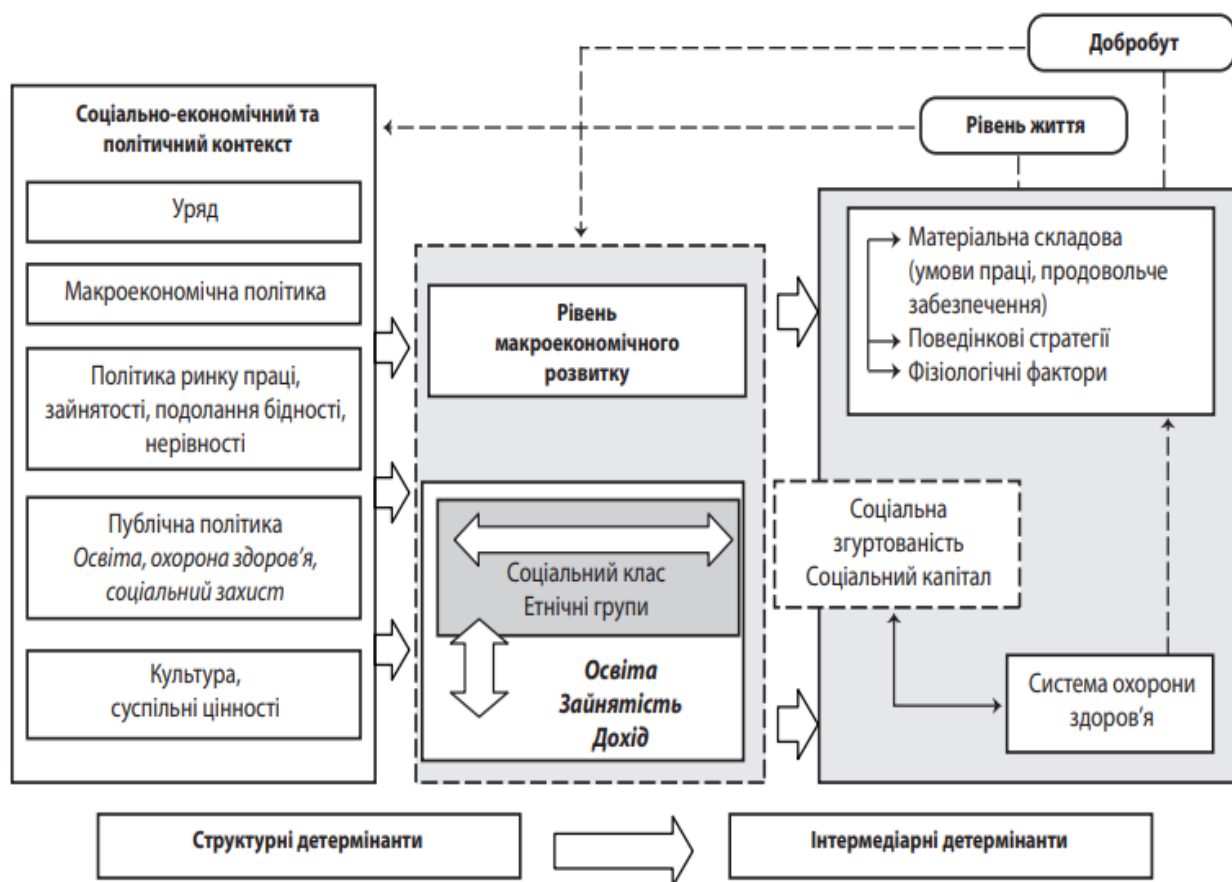

Рисунок 1.2 – Складові соціальної політики [6]

Терміни «соціальна згуртованість» та «соціальний капітал» відіграють важливу, іноді контроверсійну роль у соціальній політиці країни. Соціальний капітал спрощує структурні та проміжні аспекти, однак акцентування на ньому може призвести до використання деполітизованих підходів до управління системами охорони здоров'я та освіти. Політична сфера має бути частиною стратегії боротьби з бідністю та нерівністю в середині країни. Головною метою соціальної політики у сфері охорони здоров'я, яка враховує соціальну згуртованість, є підтримка взаємодії між громадянами та установами.

1.3 Формування та реалізація соціальної політики розвитку територіальної громади

У сучасних умовах, з оновленням розподілу владних повноважень, соціальна політика України потерпає від значних змін, тому стає важливим проведення досліджень та оцінка її у контексті фінансово-бюджетних відносин. Аналіз соціальної політики є необхідним елементом у дослідженнях соціально-економічного розвитку будь-якої країни.

Державну соціальну політику потрібно розглядати як багаторівневу і багатофункціональну систему, яка зможе забезпечити не тільки соціальний, а й економічний розвиток країни шляхом активізації людського потенціалу та його оптимального використання [1, с. 207].

Ефективність соціальної політики на будь-якому рівні, перш за все, залежить від адекватного та результативного використання фінансових ресурсів, що спрямовані на впровадження соціальних програм. Формування таких фінансових ресурсів в основному відбувається через дії держави та територіальних громад, але важливу роль також відіграють підприємства, громадські організації та приватні фонди, які не можна недооцінювати. У процесі розвитку системи місцевого самоврядування в Україні зростає значення територіальних громад у втіленні соціальної політики, що створює умови для забезпечення соціальної безпеки.

При формуванні стратегії соціального розвитку територіальних громад та розробці моделі фінансового забезпечення соціального захисту громади необхідно застосовувати фінансові підходи для їхньої оцінки. У сучасних умовах реформ місцевого самоврядування особливої уваги потребують питання секторної децентралізації. Передача повноважень у сфері соціальної політики через децентралізацію призначена для сприяння наданню соціальних допомог, послуг та пільг на засадах доступності, якості та ефективності.

Оскільки значна частина видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення переходить на місцевий рівень, ключові завдання включають налагодження ефективних механізмів розподілу, виявлення неефективних видатків, що сприятиме залученню додаткових ресурсів для фінансування найважливіших завдань.

Водночас обґрунтування регіональних особливостей фінансового забезпечення соціального захисту дозволить виявити причини, що зумовлюють і поглиблюють проблему бідності населення країни [2, с. 91].

Головною метою впровадження соціальної політики у територіальній громаді є виявлення розбіжностей між потребами населення та діяльністю владних органів. Важливим результатом має стати взаємодія між владними структурами з метою вирішення проблем та усунення конфліктів шляхом розробки планів та програм, спрямованих на захист інтересів певних соціальних груп та територіальних громад. Це передбачає поступове задоволення соціальних потреб конкретних соціальних суб'єктів, у цьому випадку – усіх мешканців відповідної території. Пріоритетним завданням є оптимізація соціальних інтересів територіальної громади у контексті регіональної соціальної політики.

Соціальна політика спрямована на реалізацію соціальних інтересів територіальних громад та її ефективність залежить насамперед від зацікавленості усіх рівнів влади у розв'язанні соціальних проблем, які не дозволяють територіальній громаді нормально функціонувати, а також від активізації спільної діяльності населення та влади щодо їх вирішення [3].

У таких умовах активності самоврядування територіальних громад передусім мають сприяти стабільність та прогрес соціальних і економічних процесів. Для створення таких умов слід вдосконалювати адміністративні зміни та механізми управління влади на рівні територіальних громад. Напрямами соціально-економічного розвитку таких громад варто керуватися досвідом успішної реалізації подібних трансформацій у розвинених країнах. Забезпечення соціальної безпеки територіальних громад є справою реалізації державної

соціальної політики, основним виконавцем якої є держава, що визначає загальні принципи, цілі, завдання та пріоритети цієї політики. Отже, політика забезпечення соціальної безпеки територіальних громад – це спрямована діяльність держави у соціальній сфері, яка націлена на певні цілі, адаптовані до конкретних історичних і політичних умов, підкріплена необхідними організаційними заходами, фінансовими ресурсами і спрямована на певні соціальні результати.

Ефективність реалізації такої політики обумовлюється рівнем добробуту, освіти, здоров'я населення, соціальною стабільністю, конструктивністю відносин між різними соціальними групами [1, с. 208].

В Україні органи місцевого самоврядування базового рівня мають основні повноваження у сфері соціального захисту, що включають:

- надання соціальної допомоги через територіальні центри – це їх власні повноваження;

- надання послуг з соціального захисту населення (виплата пенсій, субсидій, компенсацій, надання пільг) через структурні підрозділи територіальних органів центральних органів виконавчої влади – це делеговані повноваження.

Реформування адміністративно-територіального устрою в Україні потребує визначення територіальної основи для органів місцевого самоврядування та виконавчої влади в сфері соціального захисту. Міністерство соціальної політики визначило основні функції та існуючу інфраструктуру соціального захисту на різних рівнях адміністративно-територіального устрою (рисунок 1.3).

Як бачимо з рисунку, дослідження соціального захисту та соціального забезпечення відіграють важливу роль у ефективному розвитку соціальної політики. Це можливо завдяки повноваженням об'єднаних територіальних громад, які мають значний вплив на розвиток соціальної політики в конкретних територіальних групах (рисунок 1.4).

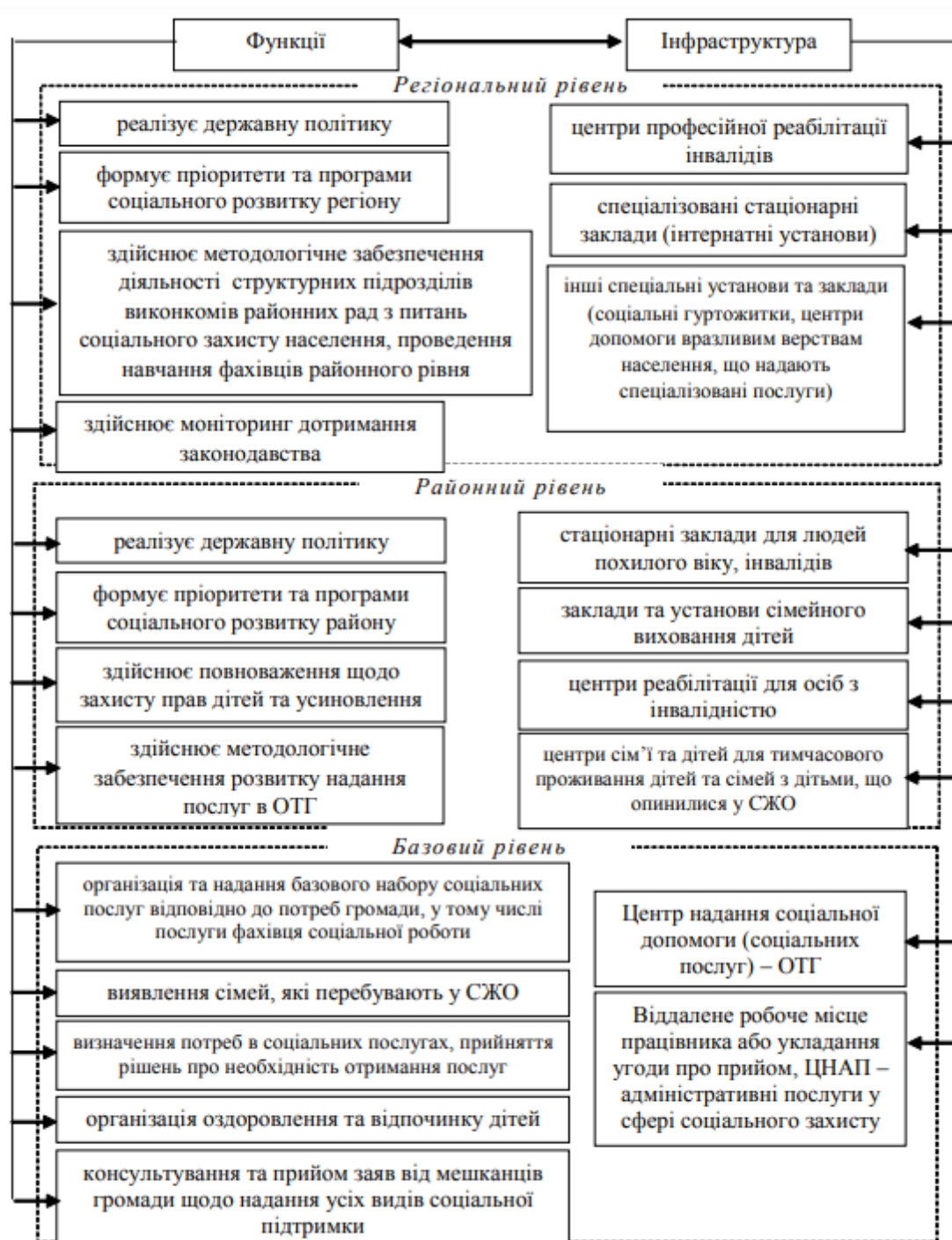

Рисунок 1.3 – Функції та інфраструктура соціальної політики в розрізі рівнів адміністративно-територіального устрою [4]

Наведений розподіл повноважень та фінансових ресурсів в системі соціального захисту в умовах реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади вказує на складність та широке коло власних повноважень ОТГ (диференціація за різними напрямками, охоплення та розуміння специфіки життєдіяльності значної кількості соціальних груп в громаді), що не

дозволяє об'єднаними територіальними громадами комплексно охопити усі питання соціального захисту [6, с. 108].

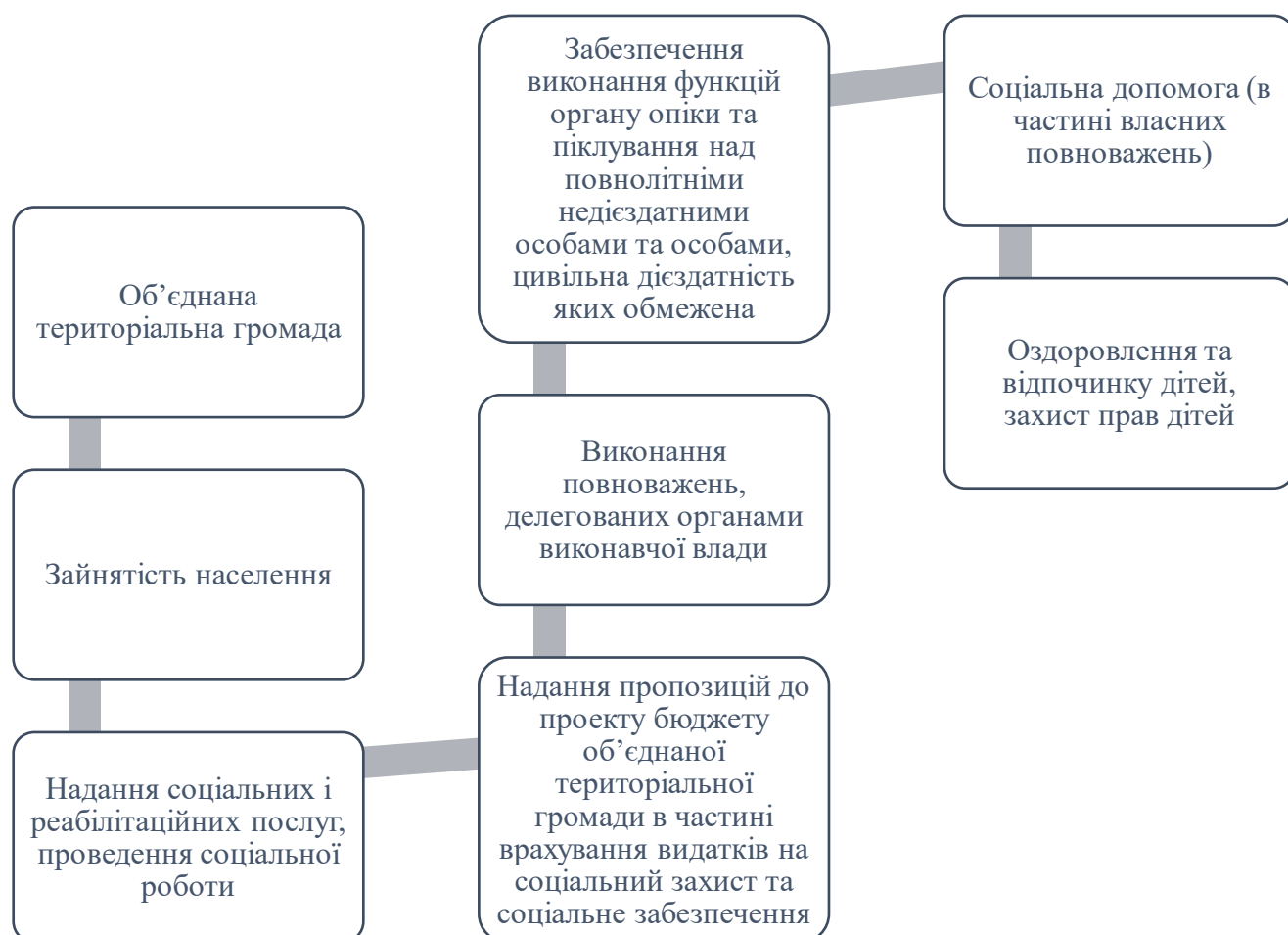

Рисунок 1.4 – Власні повноваження об'єднаної територіальної громади у сфері соціального захисту та соціального забезпечення [5]

Сучасні підходи у формуванні та реалізації соціальної політики розвитку територіальних громад потребують соціальної відповідальності органів державної влади різного рівня та органів місцевого самоврядування, яка полягає у розробці та реалізації ефективної внутрішньої та зовнішньої регіональної соціально-економічної політики, її правової основи, яка має спрямовуватись на стабільне забезпечення високого рівня життя, соціального захисту та соціальної

допомоги, мінімізацію соціальних ризиків та сприяння розвитку територіальних утворень різних рівнів в соціальному аспекті [7, с. 48].

Ефективне управління соціальною політикою потребує досліджень, що охоплюють соціальну безпеку та соціальне забезпечення. Це включає аналіз соціальної політики на різних рівнях її ієрархії, починаючи з міст та територіальних громад. Висновки, отримані з досліджень у сфері оцінки соціальної сфери, дозволяють обґрунтувати правильність обраного напрямку соціального розвитку для конкретного регіону, громади або навіть для всієї країни. Однак через постійні процеси соціально-економічних реформ виникають нові соціальні проблеми на кожному етапі розвитку суспільства, які потребують використання різних підходів у їх аналізі.

Важним кроком у розгляді дослідження соціальної політики територіальної громади є оцінка її в контексті концепції сталого розвитку. Початково концепція сталого розвитку створювалася як модель економічного зростання, спрямованого на збереження природних ресурсів та екологічну безпеку. Проте з часом вона перетворилася на комплексну модель стабільного і безпечного існування суспільства, яка враховує різні фактори – екологічні, економічні і соціальні. Соціальний аспект концепції сталого розвитку передбачає збереження стабільності соціальних і культурних систем та зменшення кількості руйнівних конфліктів між людьми.

Головним пріоритетним розвитком суспільства має стати збереження життя і здоров'я людини, а право особи на безпеку – одним із базових невідчужувальних прав [8, с. 16].

Ключову роль у дослідженні соціальної політики відіграє фінансування таких галузей соціальної сфери, як освіта, охорона здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення.

Тому аналіз видатків на реалізацію соціальної політики потребує значної уваги. У економічній літературі дається визначення видатків бюджету на соціальний захист населення як видатків, спрямованих на адресну підтримку малозабезпечених громадян, встановлення певного рівня забезпечення

прожиткового мінімуму для різних груп населення, соціальний захист осіб, що опинилися в екстремальних умовах (біженці, безпритульні тощо) [8, с. 15].

Витрати на соціальний захист та соціальне забезпечення охоплюють фінансування різноманітних програм, таких як підтримка пенсіонерів, захист сімей, дітей і молоді, підтримка у разі непрацездатності, допомога ветеранам війни та праці, захист інших соціальних груп, допомога у житлових питаннях, інші ініціативи у сфері соціального захисту, підтримка безробітних, фундаментальні й практичні дослідження та розробки в галузі соціального захисту та багато іншого.

Аналіз соціальної політики дає можливість зробити глибокі висновки про соціальний вплив діяльності територіальних громад. Головною метою аналізу соціальної політики об'єднаної територіальної громади є визначення стратегічних напрямів розвитку, таких як зменшення бідності і нерівності, розширення участі населення у створенні ВВП, забезпечення рівних можливостей для реалізації людського потенціалу незалежно від соціально-економічних умов, статі, місця проживання та етнічних коренів.

Сучасний стан реалізації соціальної політики далекий від ідеалу, незважаючи на реформи у цій сфері, спрямовані на сталий соціально-економічний розвиток України та підвищення соціальних стандартів життя.

Основними складовими реформування напрямів розвитку соціальної політики є вдосконалення правового регулювання у цій сфері, а також перегляд діючого законодавства в галузі державного та регіонального управління з акцентом на забезпечення соціальної безпеки та соціального захисту.

Висновки до розділу 1

Сучасні трансформації, що пронизують усі аспекти суспільного життя, поглиблюють проблему вичерпання ресурсів, активізують міграційні процеси

серед населення і, отже, спричиняють зміцнення розпорошення соціально-культурної ідентичності. В цьому контексті особливо вразливою виявляється соціальна сфера, де реалізуються ключові потреби людини. Складність її управління та розвитку полягає у багатосистемності, оскільки окремі елементи забезпечують задоволення духовних та фізичних потреб людини і суспільства загалом, тоді як інші забезпечують підвищення рівня життя, можливості для розвитку робочої сили та поліпшення умов проживання населення.

Розкрито суть соціальної політики, описано способи її втілення та основні складові. Через аналіз досвіду інших країн були систематизовані моделі соціальної політики та визначені їх особливості. Вказано, що об'єктом соціальної політики є соціальні відносини, життєві процеси суспільства і соціальні потреби, які разом утворюють соціальну сферу держави. Акцент зроблено на практичному боці реалізації соціальної політики, що включає як методи ринкового саморегулювання, так і методи державного втручання.

Підкреслено, що поняття соціальної згуртованості та соціального капіталу мають значне, іноді суперечливе значення у соціальній політиці країни, а соціальний капітал зменшує структурні та посередницькі виміри. Зазначено, що головною метою соціальної політики у сфері охорони здоров'я, що враховує соціальну згуртованість, є підтримка взаємозв'язків між громадянами та установами.

Сучасна соціальна політика в Україні представляє собою складну систему на різних рівнях, яка спрямована не лише на соціальний, а й на економічний розвиток країни шляхом максимального використання людського потенціалу.

Ефективність цієї політики в значній мірі залежить від раціонального використання фінансових ресурсів, спрямованих на реалізацію соціальних програм. Організація таких ресурсів головним чином здійснюється за допомогою дій держави та місцевих громад, проте важливу роль грають також підприємства, громадські організації та приватні фонди.

Розвиток системи місцевого самоврядування в Україні робить територіальні громади все більш важливими у впровадженні соціальної політики, створюючи сприятливі умови для забезпечення соціальної безпеки.

Головна мета впровадження соціальної політики у територіальній громаді – виявлення розбіжностей між потребами населення та діяльністю владних органів. Важливим результатом є взаємодія між цими органами для вирішення проблем та усунення конфліктів шляхом розробки планів та програм, спрямованих на захист інтересів соціальних груп та територіальних громад. Це передбачає поступове задоволення соціальних потреб конкретних соціальних суб'єктів, у даному випадку – всіх мешканців відповідної території. Одне з пріоритетних завдань – оптимізація соціальних інтересів територіальної громади у контексті регіональної соціальної політики.

Політика забезпечення соціальної безпеки територіальних громад – це спрямована діяльність держави в соціальній сфері, яка ставить перед собою певні цілі, адаптовані до конкретних історичних і політичних умов, з певними організаційними заходами, фінансовими ресурсами і спрямована на певні соціальні результати.

Ефективність реалізації такої політики визначається рівнем добробуту, освіти, здоров'я населення, соціальною стабільністю та конструктивністю взаємин між різними соціальними групами.

2 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРОСИНЯВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ТА УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЄЮ ЇЇ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ

2.1 Характеристика територіальної громади, правові норми та принципи її функціонування

Старосинявська Об'єднана територіальна громада утворилась згідно рішення сесії Старосинявської селищної ради від 12 серпня 2015 року №1 відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Подібне рішення було прийнято й на сесії Хмельницької обласної ради в серпні 2015 року (рис.2.1).

Це стало унікальним явищем в історії місцевого самоврядування України, коли жителі 45 населених пунктів виявили бажання і проявили приклад самореалізації, самоорганізації та об'єднання зусиль з метою збереження району як однієї територіальної цілісності в межах об'єднаної територіальної громади. На Україні є лише три подібні громади.

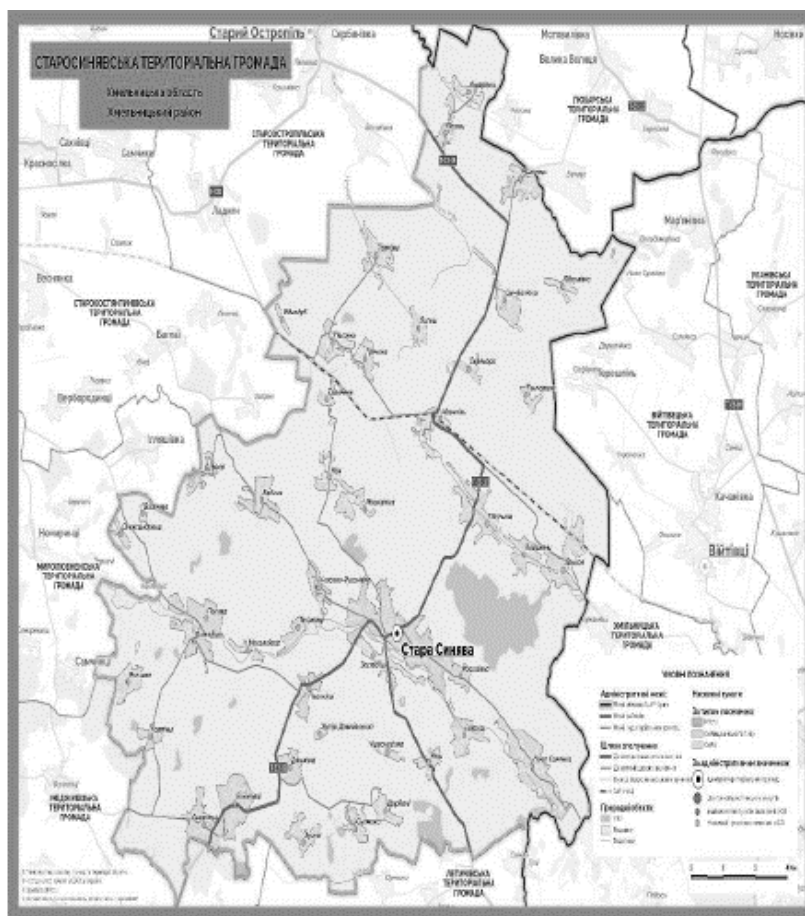
Створенню громади передували регулярні обговорення серед мешканців усіх населених пунктів. У межах одного Старосинявського району, який нараховував 45 населених пунктів, створено одну Об'єднану Територіальну Громаду. Площа громади – 662 км². Від смт. Стара Синява до м. Хмельницького автошляхом 65 км. Усього в громаді 1 селище міського типу, 44 сільських населених пунктів. При створенні самої громади було враховано методичні рекомендації Офісу реформ в Хмельницькій області, де на практиці робоча група дотримувалася усіх пунктів в об'єднанні сільських громад в одну ОТГ – зокрема, віддаленості від населених пунктів до центральної садиби – 30 км до Старої Синяви, в якій створено усю необхідну для життя інфраструктуру. Хоча реформи сприймалися і депутатським корпусом і самими мешканцями не популярно, проте нині громада працює умовах «сам собі

господар» і має гарні можливості співпраці з інвесторами, аграріями та іншими представниками, котрі налаштовані на розвиток промислової зони.

Адміністративний центр – смт. Стара Синява

Займає вигідне географічне розташування, має середнє розташування неподалік двох обласних центрів – м.Хмельницький – 65 км та м.Вінниця – 100км.

Оснóву автодорожньої мережі Старосинявської громади складають територіальна автомобільна дорога державного значення Т-23-18 Остропіль – Вовковинці та територіальна автомобільна дорога державного значення Т-23-19 Стара Синява – Меджибіж до а/д (Стрий – Тернопіль – Кіровоград – Знам'янка). Всі дороги громади мають тверде покриття. Відстань до найближчого аеропорту – 111 км (Вінниця, Гавришівка).

Кількість населених пунктів – 45.

Населення – 18,3тис. осіб

Площа - 662,22 кв.км

Сільськогосподарські угіддя - 57098,67 га

Ліси та інші лісо вкриті площі – 3042,30га

Корисні копалини: граніт, глина, пісок, жорства.

Представницький орган:

Старосинявська селищна рада

Адреса: 31400 Хмельницька область

Хмельницький район смт. Стара Синява

бул. Івана Франка, 8

тел. +38(068)430-54-02

E-mail: selichna_ss@ukr.net

Рисунок 2.1 – Загальна характеристика Старосинявської територіальної громади

Старосинявський район ще донедавна вважався бідним та депресивним, відколи тут створили громаду, бюджет вперше перестав бути дотаційним. Завдяки схемі Планування територій, яка розроблена на підставі Закону «Про регулювання містобудівної діяльності» схеми планування території на районному рівні - планувальна документація, що розробляється відповідно Генеральної схеми планування території України та визначає принципові вирішення розвитку, планування, забудови, використання територій адміністративно-територіальних одиниць та їх окремих частин, було залучено потужного інвестора до громади - ТОВ «Елеватор-Буд Інвест», який почав вкладати інвестиції в розвиток соціальної сфери сіл об'єднаної громади. Інвесторів в першу чергу цікавить наявність Схеми планування території району.

У жовтні 2015 року відбулись перші вибори до Старосинявської ОТГ, де обрано головою Старосинявської селищної ради (Об'єднаної Територіальної Громади) - Здебського Віталія Едуардовича, та 26 депутатів ОТГ.

У рамках реформи довкола Старосинявській селищної ради об'єднались 45 населених пунктів району та понад 20 тисяч людей.

Універсальної стратегії розвитку громади немає, тож кожна громада повинна шукати свій шлях розвитку і має планувати їх самостійно та розробляти стратегії розвитку.

Правові основи роботи Старосинявської ТГ врегульовуються нормами-принципами Конституції України, що регламентують: територіальну організацію місцевого самоврядування, порядок та форми його здійснення, порядок формування та використання комунальної власності, гарантії самоврядних прав територіальних громад.

Ці норми містяться більш як в 30 статтях Конституції України

Серед законів України, що містять норми, які регламентують питання організації та функціонування місцевого самоврядування, особливе місце займає Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року. Діяльність старостату регламентується положенням про старостат.

Функціонування Старосинявської територіальної громади відбувається з дотриманням принципів:

– народовладдя (носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Також даний принцип передбачає демократичний характер, природу, сутність розбудови цієї системи та, зокрема, виборність представницьких органів і головних посадових осіб місцевого самоврядування, підзвітність та підконтрольність їх територіальній громаді);

– законності (всі органи та посадові особи місцевого самоврядування мають діяти, приймати відповідні рішення в межах Конституції України і законів України, дотримуватися положень чинного законодавства, втілювати їх у життя, забезпечує реалізацію прав і свобод громадян, захищати інтереси територіальної громади);

– гласності (забезпечення публічного характеру діяльності органів місцевого самоврядування і систематичної інформації населення про цю діяльність для залучення широких народних мас до активної діяльності територіальних сільських, селищних, міських громад та їх виконавчих органів);

– колегіальності (організація і діяльність відповідного колективного органу, коли до його складу входить відповідне число осіб, вибраних персонально у встановленому законом порядку, а питання, що належить до компетенції колегіального органу, вирішують більшістю голосів на засадах колективного, вільного та ділового обговорення);

– поєднання місцевих і державних інтересів (український народ є єдиним джерелом влади і здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування);

– виборності (органи місцевого самоврядування формуються шляхом виборів. Вибори органів і головних посадових осіб місцевого самоврядування є вільними та відбуваються на основі загального, рівного й прямого виборчого права таємним голосуванням);

– підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб (органи та посадові особи місцевого самоврядування

повинні періодично звітувати перед територіальною громадою про свою діяльність);

– державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування (держава з метою розвитку демократичних засад організації суспільства, підвищення ефективності управління, залучення населення до вирішення питань місцевого та державного значення організаційними, правовими, матеріально-фінансовими засобами сприяє становленню й розвитку місцевого самоврядування, створюючи відповідні гарантії для такої політики);

– судового захисту прав місцевого самоврядування (органи та посадові особи місцевого самоврядування мають право звертатися до суду щодо визнання незаконними актів місцевих органів виконавчої влади, інших органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, котрі обмежують права територіальних громад, повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування).

2.2 Аналіз виконання бюджету територіальної громади

За 2020 рік до селищного бюджету по загальному та спеціальному фондах надійшло 141012,2 тис грн доходів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів), що на 10131,9 тис грн або на 6,7 % менше у порівнянні з 2019 роком. Зменшення надходжень до селищного бюджету зумовлене зменшенням надходжень офіційних трансфертів у 2020р.

До загального фонду селищного бюджету надійшло податків, зборів та інших неподаткових надходжень у сумі 78544,7 тис грн, що становить 104,1 % до річних планових призначень та більше у порівнянні з 2019 роком на 6919,5 тис грн. До спеціального фонду селищного бюджету власних надходжень надійшло у сумі 1331,4 тис грн або 56,7% відносно 2019 року. Таке зменшення зумовлене зменшенням власних надходжень бюджетних установ на 893,5 тис

грн, на що, в свою чергу, вплинули обмежувальні протиепідемічні заходи, запроваджені з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2.

Обсяг офіційних трансфертів, отриманих селищним бюджетом Старосинявської селищної ОТГ, склав 61136,2 тис грн, що на 16035,5 тис грн менше у 1 співставних умовах із 2019 роком, з них:

до загального фонду надійшло:

- базової дотації – 6876,6 тис грн;
- освітньої субвенції з державного бюджету – 40560,8 тис грн;
- медичної субвенції з державного бюджету – 3631,7 грн;
- дотації з місцевого бюджету на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету – 4438,1 тис грн;
- субвенції з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції – 696,5 тис грн;
- субвенції з місцевого бюджету на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету – 392,7 тис грн,
- субвенції з місцевого бюджету на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти 'Нова українська школа' за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету – 887,3 тис грн,
- субвенції з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері охорони здоров'я за рахунок коштів медичної субвенції – 135,8 тис грн,
- субвенції з місцевого бюджету на проведення виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету – 1428,5 тис грн,
- субвенції з місцевого бюджету на здійснення підтримки окремих закладів та заходів у системі охорони здоров'я за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету – 623,8 тис грн.

до спеціального фонду надійшло:

– субвенції з місцевого бюджету за рахунок залишку коштів освітньої субвенції, що утворився на початок бюджетного періоду – 64,3 тис грн, іншої субвенції з місцевого бюджету – 1400,0 тис грн.

Таблиця 2.1 – Аналіз надходжень до селищного бюджету, тис.грн

Назва платежу	Фактично надійшло в 2019 році	Фактично надійшло в 2020 році	Темп росту (зменшення), %
Всього доходи селищного бюджету, в т.ч.:	151144,1	141012,2	93,3
Доходи загального фонду, зокрема з них:	148401,1	138216,5	93,1
Податок на доходи фізичних осіб	42435,3	49770,2	117,3
Податок на прибуток підприємства	8,7	0,2	2,3
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	141,4	131,2	92,8
Внутрішні податки на товари та послуги (акцизні податки)	2358,1	2279,5	96,7
Податок на нерухоме майно (відмінне від земельної ділянки)	584,1	723,7	123,9
Податок на нерухоме майно (в частині плати за землю)	10220,7	11002,0	107,6
Єдиний податок	14774,8	13145,9	89,0
Плата за надання адміністративних послуг	638,9	527,1	82,5
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності	107,1	99,1	92,5
Державне мито	69,6	49,0	70,4
Кошти за шкоду, що заподіяна на земельних ділянках державної та комунальної власності, які не надані у користування та не передані у власність, внаслідок їх самовільного зайняття, використання не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву	66,1	400,9	606,5
Інші надходження	220,4	415,9	188,7
Офіційні трансферти	76775,9	59671,8	77,7
Доходи спеціального фонду, зокрема з них:	2743,0	2795,7	101,9
Екологічний податок	49,3	50,9	103,3
Надходження коштів пайової участі в розвитку інфраструктури населеного пункту	118,9	0	0
Власні надходження бюджетних установ	2174,1	1280,7	58,9
Інші надходження	5,0	-0,2	0
Офіційні трансферти	395,7	1464,3	370,1

Видатки селищного бюджету за 2020 рік виконано в обсязі 138943,2 тис. грн., що становить 89,8% до 2019 року.

Завдяки вжитим заходам по наповненню доходної частини бюджету та ефективному використанню бюджетних коштів:

- своєчасно виплачено заробітну плату працівникам бюджетних установ;
- забезпечено стовідсоткову оплату за спожиті бюджетними установами та організаціями енергоносії та комунальні послуги, проведено оплату видатків на придбання продуктів харчування та медикаментів, інших витрат, що забезпечують виконання бюджетними установами своїх функцій.

Таблиця 2.2 – Аналіз виконання видатків селищного бюджету, тис.грн

Код	Найменування	Загальний фонд			Спеціальний фонд		
		Касові видатки за 2019 рік	Касові видатки за 2020 рік	у %	Касові видатки за 2019 рік	Касові видатки за 2020 рік	у %
	Всього видатків	135790,1	132351,2	97,5	18878,5	6592,0	34,9
	з них за галузями:						
0100	Державне управління	21407,2	25371,3	118,5	165,7	140,5	84,8
1000	Освіта	77280,8	79937,3	103,4	3457,3	3210,7	92,9
2000	Охорона здоров'я	22640,9	9473,3	41,8	759,8	99,2	13,1
3000	Соціальний захист та соціальне забезпечення	4503,6	5270,1	117,0	61,9	57,2	92,4
4000	Культура і мистецтво	4364,0	5055,8	115,9	196,0	178,8	91,2
5000	Фізична культура і спорт	1133,6	1692,8	149,3	0	0	0
6000	Житлово-комунальне господарство	2916,5	2551,6	87,5	841,1	0	0
7000	Економічна діяльність	567,3	1663,5	у 3 рази	13037,7	2243,9	17,2
8000	Інша діяльність	665,4	1015,1	152,6	358,9	49,9	13,9
9000	Міжбюджетні трансферти	310,8	320,4	103,1	0	611,7	0

У 2021 році до селищного бюджету по загальному та спеціальному фондах надійшло 169547,1 тис грн доходів, що на 28534,9 тис грн або на 20,2 % більше у порівнянні з 2020 роком, що, в свою чергу, зумовлено збільшенням надходжень офіційних трансфертів у 2021 році на 12013,9 тис грн та власних доходів на 16521,0 тис грн.

До загального фонду селищного бюджету надійшло податків, зборів та інших неподаткових надходжень (власних доходів) у сумі 94782,8 тис грн, що становить 103,9% до уточнених планових показників 2021 року та більше у порівнянні з 2020 роком на 16238,1 тис грн. До спеціального фонду селищного бюджету власних доходів надійшло у сумі 1614,3 тис грн, що більше на 282,9 тис грн 2020 року.

Обсяг офіційних трансфертів, отриманих селищним бюджетом Старосинявської селищної ТГ склав 73150,0 тис грн, що на 12013,9 тис грн більше у співставних умовах з 2020 роком, у тому числі:

- базової дотації – 9258,3 тис грн;
- освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам – 50835,1 тис грн;

- субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій – 5747,2 тис грн;
- субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на розвиток мережі центрів надання адміністративних послуг – 572,3 тис грн;
- субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію заходів, спрямованих на підвищення доступності широкосмугового доступу до Інтернету в сільській місцевості – 233,5 тис грн;
- дотації з місцевого бюджету на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету – 2658,9 тис грн;
- дотації з місцевого бюджету на проведення розрахунків протягом опалювального періоду за комунальні послуги та енергоносії, які споживаються установами, організаціями, підприємствами, що утримуються за рахунок відповідних місцевих бюджетів, за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету – 398,4 тис грн;
- субвенції з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції – 849,1 тис грн;
- субвенції з місцевого бюджету на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету надійшло в сумі 377,4 тис грн;
- субвенції з місцевого бюджету на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету надійшло в сумі 645,5 тис грн;
- субвенції з місцевого бюджету за рахунок залишку коштів субвенції на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами, що утворився на початок бюджетного періоду – 151,5 тис грн;
- інші субвенції з місцевого бюджету – 640,5 тис грн;
- субвенції з місцевого бюджету на здійснення підтримки окремих закладів та заходів у системі охорони здоров'я за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету – 782,3 тис. грн.

Таблиця 2.3 – Аналіз надходжень до селищного бюджету Старосинявської селищної ТГ, тис. грн

Назва платежу	Фактичні надходження 2020 року	Фактичні надходження 2021 року	Темп росту (зменшення), %
Всього доходи селищного бюджету, в т.ч.:	141012,2	169547,1	120,2
Доходи загального фонду, всього, зокрема з них:	138216,5	167932,8	121,5
Податок на доходи фізичних осіб	49770,2	61053,4	122,7
Податок на прибуток підприємств	0,2	0,3	150,0
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	131,2	247,8	188,9
Внутрішні податки на товари та послуги (акцизні податки)	2279,5	2362,6	103,6
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	723,7	782,4	108,1
Плата за землю	11002,0	13241,7	120,4
Єдиний податок	13145,8	15633,5	118,9
Плата за надання адміністративних послуг	527,1	1011,0	191,8
Державне мито	49,0	77,3	157,8
Кошти за шкоду, що заподіяна на земельних ділянках державної та комунальної власності, які не надані у користування та не передані у власність	400,9	102,4	25,5
Інші надходження	515,1	270,4	52,5
Офіційні трансферти (субвенції та дотації)	59671,8	73150,0	122,6
Доходи спеціального фонду всього, зокрема з них:	2795,7	1614,3	57,7
Екологічний податок	50,9	44,3	87,0
Власні надходження бюджетних установ	1280,7	1551,8	121,2
Інші надходження	-0,2	18,2	-
Офіційні трансферти (субвенції та дотації)	1464,3	0	0

Видатки селищного бюджету за 2021 рік виконано в обсязі 168 953,5 тис. грн., що становить 121,6% до 2020 року.

Завдяки вжитим заходам по наповненню дохідної частини бюджету та ефективному використанню бюджетних коштів:

- своєчасно виплачено заробітну плату працівникам бюджетних установ;
- забезпечено стовідсоткову оплату за спожиті бюджетними установами та організаціями енергоносії та комунальні послуги, проведено оплату видатків на придбання бюджетними установами своїх функцій.

Таблиця 2.4 – Аналіз виконання видатків селищного бюджету, тис. грн

Код	Найменування	Загальний фонд			Спеціальний фонд		
		Касові видатки за 2020 рік	Касові видатки за 2021 рік	у %	Касові видатки за 2020 рік	Касові видатки за 2021 рік	у %
	Всього видатків	132351,2	155266,8	117,3	6592,0	13696,7	207,8
	з них за галузями:						
0100	Державне управління	25371,3	27746,8	109,4	140,5	168,7	120,1
1000	Освіта	79937,3	97273,9	121,7	3210,7	3229,7	100,6
2000	Охорона здоров'я	9473,3	6586,1	69,5	99,2	1229,1	У 12 раз
3000	Соціальний захист та соціальне забезпечення	5270,1	7167,3	136,0	57,2	60,1	105,1
4000	Культура і мистецтво	5055,8	6352,3	125,6	178,8	174,1	97,4
5000	Фізична культура і спорт	1692,8	2059,8	121,7	0	0	0
6000	Житлово-комунальне господарство	2551,6	4531,4	177,6	0	1281,6	0
7000	Економічна діяльність	1663,5	2389,4	143,6	2243,9	6812,2	303,6
8000	Інша діяльність	1015,1	907,0	89,4	49,9	115,7	231,9
9000	Міжбюджетні трансферти	320,4	252,8	78,9	611,7	625,5	102,3

Середнє значення результативних показників щодо виконання бюджету Старосинявською ТГ в 2021 році представлено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Середнє значення результативних показників щодо виконання бюджету Старосинявською ТГ в 2021 році

Найменування	Середній показник по громаді	Середній показник по області	Середній показник по Україні
Доходи загального фонду на 1-го мешканця, грн	5024,0	3043,32	1145,13
Видатки загального фонду на 1-го мешканця, грн	8230,0	4862,95	1750,82
Капітальні видатки на 1-го мешканця, грн	612,4	457,63	74,89
Рівень дотаційності бюджету, %	8,9	12,57	15,57
Співвідношення видатків на утримання апарату управління із сумою доходів загального фонду, %	28,9	27,27	28,37
Питома вага заробітної плати у видатках загального фонду, %	82,4	80,97	82,54
Видатки на загальну середню освіту на 1-го учня, грн	53493,9	27809,93	9364,05
Питома вага місцевих податків і зборів у доходах загального фонду, %	31,3	33,06	36,55

У 2022 році до селищного бюджету по загальному та спеціальному фондах надійшло 165854,0 тис грн доходів, що на 3693,1 тис грн або на 2,2 % менше у порівнянні з 2021 роком, що, в свою чергу, зумовлено зменшенням надходжень офіційних трансфертів у 2022 році на 15948,4 тис грн.

До загального фонду селищного бюджету надійшло податків, зборів та інших неподаткових надходжень (власних доходів) у сумі 106623,7 тис грн, що становить 100,8% до затверджених планових показників 2022 року та більше у порівнянні з 2021 роком на 11840,9 тис грн. До спеціального фонду селищного бюджету власних доходів надійшло у сумі 2028,7 тис грн, що більше на 414,4 тис грн 2021 року.

Таблиця 2.6 – Аналіз надходжень до селищного бюджету Старосинявської селищної ТГ, тис. грн

Назва платежу	Фактичні надходження 2021 року	Фактичні надходження 2022 року	Темп росту (зменшення), %
Всього доходи селищного бюджету, в т.ч.:	169547,1	165854,0	97,8
Доходи загального фонду, всього, зокрема з них:	167932,8	163825,3	97,5
Податок на доходи фізичних осіб	61053,4	71188,8	116,6
Податок на прибуток підприємств	0,3	0,4	133,3
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	247,8	365,3	147,4
Внутрішні податки на товари та послуги (акцизні податки)	2362,6	1184,8	50,1
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	782,4	884,5	113,0
Плата за землю	13241,7	12626,5	95,3
Єдиний податок	15633,5	18900,1	120,9
Плата за надання адміністративних послуг	1011,0	1068,7	105,7
Державне мито	77,3	55,0	71,1
Кошти за шкоду, що заподіяна на земельних ділянках державної та комунальної власності, які не надані у користування та не передані у власність	102,4	45,3	44,2
Інші надходження	270,4	304,3	112,5
Офіційні трансферти (субвенції та дотації)	73150,0	57201,6	78,2
Доходи спеціального фонду всього, зокрема з них:	1614,3	2028,7	125,7
Екологічний податок	44,3	99,4	224,4
Власні надходження бюджетних установ	1551,8	1915,8	123,5
Інші надходження	18,2	13,5	74,2

Обсяг офіційних трансфертів, отриманих селищним бюджетом Старосинявської селищної ТГ у 2022 році склав 57201,6 тис грн, що на 15948,4 тис грн менше у співставних умовах з 2021 роком, у тому числі:

- базової дотації – 6187,8 тис грн;
- освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам – 47271,2 тис грн;

– дотації з місцевого бюджету на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету – 1309,2 тис грн;

– дотації з місцевого бюджету на проведення розрахунків протягом опалювального періоду за комунальні послуги та енергоносії, які споживаються установами, організаціями, підприємствами, що утримуються за рахунок відповідних місцевих бюджетів, за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету – 1159,9 тис грн;

– субвенції з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції – 1048,2 тис грн;

– субвенції з місцевого бюджету на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету надійшло в сумі 225,2 тис грн.

Видатки селищного бюджету за 2022 рік виконано в обсязі 166136,4 тис. грн, що становить 98,3% до 2021 року.

Таблиця 2.7 – Аналіз виконання видатків селищного бюджету тис.грн

Найменування	Загальний фонд			Спеціальний фонд		
	Видатки за січень-грудень 2021 року	Видатки за січень-грудень 2022 року	У %	Видатки за січень-грудень 2021 року	Видатки за січень-грудень 2022 року	У %
Всього податків	155266,8	162643,9	104,8	13696,7	3492,5	25,5
з них за галузями:						
Державне управління	27746,8	26491,9	95,5	168,7	39,7	23,5
Освіта	97273,9	104302,0	107,2	3229,7	793,1	24,6
Охорона здоров'я	6586,1	8787,1	133,4	1229,1	75	6,1
Соціальний захист та соціальне забезпечення	7167,3	7459,1	104,1	60,1	53,7	89,4
Культура та мистецтво	6352,3	6055,2	95,3	174,1	178,3	102,4
Фізична культура та спорт	2059,8	2164,2	105,1	0	0	0,0
Житлово-комунальне господарство	4531,4	4491,6	99,1	1281,6	801,9	62,6
Економічна діяльність	2389,4	629,8	26,4	6812,2	94,5	1,4
Інша діяльність	907	1833,4	202,1	115,7	360,7	311,8
Міжбюджетні трансферти	252,8	429,6	169,9	625,5	1095,6	175,2

Завдяки вжитим заходам по наповненню дохідної частини бюджету та ефективному використанню бюджетних коштів:

- своєчасно виплачено заробітну плату працівникам бюджетних установ;
- забезпечено оплату за спожиті бюджетними установами та організаціями енергоносії та комунальні послуги, проведено оплату видатків на придбання продуктів харчування та медикаментів, інших витрат, що забезпечують виконання бюджетними установами своїх функцій.

2.3 Аналітичний огляд програм розвитку територіальної громади

Старосинявська селищна територіальна громада має значний перелік програм розвитку громади.

Паспорт Програми будівництва, реконструкції, ремонту та утримання вулиць та доріг комунальної власності Старосинявської селищної ради на 2022-2025 роки включає складові (таблиця 2.8).

В сучасних умовах зростає роль планування територій як ефективного засобу державного регулювання її використання, яке забезпечує взаємоузгодження в цій сфері інтересів особистості, суспільства та держави, центру і регіонів, галузей і адміністративно-територіальних одиниць.

Тому Програма забезпечення містобудівною документацією населених пунктів на території Старосинявської селищної ради на 2022-2025 роки метою має - своєчасне забезпечення населених пунктів на території Старосинявської селищної ради містобудівною документацією (генеральними планами, планами зонування).

Таблиця 2.8 – Паспорт Програми будівництва, реконструкції, ремонту та утримання вулиць та доріг комунальної власності Старосинявської селищної ради на 2022-2025 роки

1.	Ініціатор розроблення програми	Виконавчий комітет селищної ради
2.	Дата, номер і назва документа про розроблення програми	Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", Законів України «Про дорожній рух», «Про автомобільні дороги»
3.	Розробник програми	Відділ економічного розвитку, торгівлі та інвестицій виконавчого комітету селищної ради
4.	Співрозробник програми	Відділ комунального майна, житловокомунального господарства та інфраструктури виконавчого комітету селищної ради Відділ (інспекція) ДАБК
5.	Відповідальний виконавець	Виконавчий комітет селищної ради
6.	Учасники програми	
7.	Термін реалізації програми	2022 – 2025рр.
8.	Перелік місцевих бюджетів, які беруть участь у виконанні програми (для комплексних)	Селищний бюджет
9.	Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програми, всього.	34799,5 тис.грн.
9.1.	Коштів державного бюджету	
9.2.	Коштів селищного бюджету	34799,5 тис.грн.
9.3.	Коштів інших джерел	

Ресурсне забезпечення цієї Програми, а саме витратна складова, представлено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Показники затрат Програми забезпечення містобудівною документацією населених пунктів на території Старосинявської селищної ради на 2022-2025 роки

Обсяг коштів, які пропонується залучити на виконання Програми, тис.грн.	Етапи виконання програми				Усього коштів, що планується залучити
	2022	2023	2024	2025	
Обсяг ресурсів, усього, у тому числі:	1 066,0	6 402,4	3 829,6	1 776,8	13 074,8
Актуалізація картографо- геодезичної основи населених пунктів: - с. Адампіль	183,2	6 402,4	0	0	6 585,6
Розроблення генеральних планів з планами зонування та звітами про стратегічну екологічну оцінку населених пунктів: -сmt. Стара Синява - с. Адампіль	619,2 263,6	0	3 636,3	0	4 519,1
Розроблення Історико- архітектурного опорного плану сmt. Стара Синява	0	0	193,4	0	193,4
Розроблення Комплексного плану просторового розвитку території Старосинявської селищної ради	0	0	0	1 776,8	1 776,8
Селищний бюджет	1 066,0	6 402,4	3 829,6	1 776,8	13 074, 8
Інші джерела фінансування не заборонені законом	0	0	0	0	0

Головною метою Програми діяльності Старосинявської районної організації ветеранів Афганістану на 2020-2023 роки є консолідація і координація зусиль ветеранів війни, сімей загиблих, їх об'єднань у справі широкого, більш ефективного використання наявних можливостей у забезпеченні захисту своїх законних політичних, економічних, соціальних прав, надання оздоровчої, медичної, психологічної, моральної та матеріальної допомоги членам організації, в першу чергу інвалідам та сім'ям загиблих.

Паспорт Програми діяльності Старосинявської районної організації ветеранів Афганістану на 2020-2023 роки зображено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Паспорт Програми діяльності Старосинявської районної організації ветеранів Афганістану на 2020-2023 роки

1.	Ініціатор розроблення програми	Районна організація ветеранів Афганістану
2.	Дата, номер і назва документа органу виконавчої влади про розроблення програми	Статут організації, Указ Президента України „Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні” від 16.12.1993 р., №3721-ХІІ, „Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” від 22.11.1995 р., „Про соціальний захист дітей війни” від 18.11.2004р. №2195-ІУ, Бюджетний Кодекс України зі змінами
3.	Розробник програми	Районна організація ветеранів Афганістану
4.	Співрозробники програми	Відділ економічного розвитку, торгівлі та інвестицій
5.	Відповідальний виконавець	Районна організація ветеранів Афганістану, Старосинявська селищна рада.
6.	Учасники програми	Районна організація ветеранів Афганістану, структурні підрозділи селищної ради
7.	Термін реалізації програми	2020—2023 роки
8.	Перелік місцевих бюджетів, які беруть участь у виконанні Програми	Селищний бюджет
9.	Загальний орієнтований обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програми, <i>усього</i>	455,0 тис. грн.

Також важливим напрямом діяльності органів місцевого самоврядування є заходи з захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на території Старосинявської об'єднаної територіальної громади на 2021-2025 роки. Відповідна Програма, що їх передбачає представлено у її паспорті (таблиця 2.11).

Таблиця 2.11 – Паспорт Програми захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на території Старосинявської об'єднаної територіальної громади на 2021-2025 роки

1	Ініціатор розроблення Програми	Старосинявська селищна рада
2	Дата, номер і назва розпорядчого документа органу виконавчої влади про розроблення Програми	Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» Постанова КМУ «Про затвердження Порядку створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій» Закон України «Про державні цільові програми від 18.03.2004 року»
3	Розробник Програми	Відділ економічного розвитку, торгівлі та інвестицій Старосинявської селищної ради
4	Співрозробники Програми	34 ДПРП ГУ ДСНС України у Хмельницькій області
5	Відповідальний виконавець Програми	Старосинявська селищна рада, Управління фінансів виконавчого комітету селищної ради, 34 ДПРП ГУ ДСНС України у Хмельницькій області, КУ «Старосинявська місцева пожежна охорона», Громадська організація «Добровольці-вогнеборці Старосинявщини», КП «Старосинявський комунгосп», КП «Старосинявський водоканал», Спеціалізоване комунальне лісгосподарське підприємство "Діброва" Старосинявської селищної ради
6	Учасники Програми	Старосинявська селищна рада, Управління фінансів виконавчого комітету селищної ради, 34 ДПРП ГУ ДСНС України у Хмельницькій області, КУ «Старосинявська місцева пожежна охорона», Громадська організація «Добровольці-вогнеборці Старосинявщини», КП «Старосинявський комунгосп», КП «Старосинявський водоканал», Спеціалізоване комунальне лісгосподарське підприємство "Діброва" Старосинявської селищної ради
7	Термін реалізації Програми	2021-2025 роки
8	Перелік бюджетів, що беруть участь у виконанні Програми	Селищний бюджет
9	Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації Програми, усього, в тому числі:	3 200 400,00грн.
10	Кошти селищного бюджету	3 200 400,00грн.
11	Інші джерела надходження	-

Керуючись ст.25, ст.26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», з метою підвищення ефективності та надійності функціонування мереж вуличного освітлення населених пунктів, забезпечення утримання, належного функціонування, впровадження енергозберігаючих технологій та обладнання, будівництво нових мереж на території Старосинявської громади, селищна рада прийняла Програму вуличного освітлення населених пунктів Старосинявської селищної ради на 2021 – 2025 роки.

Відповідно до Бюджетного Кодексу України, ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», з метою створення належних умов для забезпечення життєдіяльності внутрішньо переміщених та/або евакуйованих осіб, у зв'язку із введенням воєнного стану відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 року № 64 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24.02.2022 року № 2102-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», селищна рада протягом 2023 року реалізовувала Програму підтримки внутрішньо переміщених та/або евакуйованих осіб на 2023 рік (таблиця 2.12).

Програма шефської допомоги військовим частинам Збройних Сил України, які розташовані на території Хмельницької області на 2023 рік була розроблена з метою здійснення заходів щодо надання шефської допомоги для задоволення нагальних потреб військових частин Збройних Сил України.

Також Програма спрямована на впровадження комплексних взаємоузгоджених заходів між органами місцевого самоврядування, військовими частинами Збройних Сил України для реалізації державної політики з питань захисту державного суверенітету, сприяння підвищенню обороноздатності, бойової готовності військових частин (таблиця 2.13).

Таблиця 2.12 – Паспорт Програми підтримки внутрішньо переміщених та/або евакуйованих осіб на 2023 рік

1	Ініціатор розроблення програми	Виконавчий комітет Старосинявської селищної ради
2	Дата, номер і назва розпорядчого документа органу виконавчої влади про розроблення програми	Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закон України «Про правовий режим воєнного стану», Указ Президента України від 24.02.2022р. №64/2022 «Про введення воєнного стану» (зі змінами)
3	Розробник програми	Відділ з питань соціального захисту населення виконавчого комітету селищної ради
4	Співрозробники програми	Відділ економічного розвитку, торгівлі та інвестицій виконавчого комітету селищної ради
5	Відповідальний виконавець програми	Старосинявська селищна рада; Відділ освіти, молоді, спорту та культури виконавчого комітету селищної ради; Старосинявський територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг); інші комунальні установи та організації селищної ради
6	Учасники програми	Старосинявська селищна рада; Відділ освіти, молоді, спорту та культури виконавчого комітету селищної ради; Старосинявський територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг); інші комунальні установи та організації селищної ради
7	Термін реалізації програми	2023 рік
8	Перелік місцевих бюджетів, які беруть участь у виконанні програми	Селищний бюджет, державний бюджет, інші джерела фінансування
9	Загальний орієнтовний обсяг фінансових ресурсів, необхідний для реалізації програми, всього, тис.грн.	1350,00

Реалізація Програми створить можливість покращити матеріально-технічний стан та оснащеність військових частин Збройних Сил України та забезпечить обороноздатність держави.

Таблиця 2.13 – Паспорт Програми шефської допомоги військовим частинам Збройних Сил України, які розташовані на території Хмельницької області на 2023 рік

1.	Ініціатор розроблення Програми	Старосинявська селищна рада
2.	Дата, номер і назва розпорядчого документа органу виконавчої влади про розроблення програми	Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Бюджетний кодекс України, Указ Президента України від 11 лютого 2016 року №44/2016 «Про шефську допомогу військовим частинам Збройних Сил України, Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України»
3.	Розробники Програми	Відділ економічного розвитку, торгівлі та інвестицій
4.	Співрозробники програми	Хмельницький обласний територіальний центр комплектування та соціальної підтримки
3.	Відповідальні виконавці Програми	Старосинявська селищна рада, Хмельницький обласний територіальний центр комплектування та соціальної підтримки, Управління фінансів виконавчого комітету Старосинявської селищної ради
4.	Учасники Програми	Старосинявська селищна рада, Хмельницький обласний територіальний центр комплектування та соціальної підтримки, Управління фінансів виконавчого комітету Старосинявської селищної ради
5.	Термін реалізації Програми	2023р
6.	Перелік місцевих бюджетів, які беруть участь у виконанні Програми	Селищний бюджет
7.	Загальний обсяг фінансових ресурсів для реалізації Програми, тис.грн.	844,0

На підставі ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», відповідно до абзацу 2 п.22 розділу VI Бюджетного кодексу України, як виняток до Положення ч. 2 ст. 85 Бюджетного кодексу України, на виконання Наказу керівника зони територіальної оборони №7 від 25.03.2022 №30/ТрОдск «Про визначення завдань Територіальному управлінню Служби судової охорони у Хмельницькій області», з метою забезпечення належного функціонування суду на території Старосинявської територіальної громади, селищна рада затвердила Програму виконання завдань територіальної оборони для забезпечення відсічі російської агресії на території Старосинявської селищної ради Хмельницького району Хмельницької області на 2023 рік (таблиця 2.14).

Таблиця 2.14 – Паспорт Програми виконання завдань територіальної оборони для забезпечення відсічі російської агресії на території Старосинявської селищної ради Хмельницького району Хмельницької області на 2023 рік

1.	Ініціатор розроблення Програми	Старосинявська селищна рада
2.	Дата, номер і назва розпорядчого документа органу виконавчої влади про розроблення програми	Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Бюджетний кодекс України, Наказ керівника зони територіальної оборони №7 від 25.03.2022 №30/ТрОдск «Про визначення завдань Територіальному управлінню Служби судової охорони у Хмельницькій області»
3.	Розробники Програми	Відділ економічного розвитку, торгівлі та інвестицій
4.	Співрозробники програми	Територіальне управління Служби судової охорони у Хмельницькій області
3.	Відповідальні виконавці Програми	Старосинявська селищна рада, Територіальне управління Служби судової охорони у Хмельницькій області, Управління фінансів виконавчого комітету Старосинявської селищної ради
4.	Учасники Програми	Старосинявська селищна рада, Територіальне управління Служби судової охорони у Хмельницькій області, Управління фінансів виконавчого комітету Старосинявської селищної ради
5.	Термін реалізації Програми	2023 рік
6.	Перелік місцевих бюджетів, які беруть участь у виконанні Програми	Селищний бюджет
7.	Загальний обсяг фінансових ресурсів для реалізації Програми, тис.грн.	80,0

Метою Програми відшкодування пільг з послуг зв'язку та компенсаційних виплат за пільговий проїзд окремих категорій громадян, які проживають на території Старосинявської селищної ради на 2021 – 2025 роки є реалізація державної політики в галузі соціального захисту населення окремих категорій громадян, громади шляхом фінансового забезпечення компенсації пільгового проїзду окремих категорій громадян, послуг зв'язку на 2021-2025 роки за рахунок коштів селищного бюджету (таблиця 2.15).

Таблиця 2.15 – Паспорт Програми відшкодування пільг з послуг зв'язку та компенсаційних виплат за пільговий проїзд окремих категорій громадян, які проживають на території Старосинявської селищної ради на 2021 – 2025 роки

1.	Ініціатор розроблення Програми	Старосинявська селищна рада
2.	Дата, номер і назва документа органу виконавчої влади про розроблення програми	Закони України “ Про місцеве самоврядування в Україні”, законів України «Про Державний бюджет України», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»
3.	Розробник Програми	Відділ з питань соціального захисту населення Старосинявської селищної ради.
4.	Співрозробники Програми	Відділ економічного розвитку, торгівлі та інвестицій
5.	Відповідальний виконавець Програми	Відділ з питань соціального захисту населення Старосинявської селищної ради
6.	Учасники Програми	Відділ з питань соціального захисту населення Старосинявської селищної ради Перевізники, які надають послуги з перевезення пільгових категорій громадян автомобільним транспортом на приміських та міжміських маршрутах загального користування; ПАТ” Укртелеком”;
7.	Термін реалізації Програми	2021-2025 роки
8.	Перелік бюджетів, які беруть участь у виконанні Програми	Селищний бюджет
9.	Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації Програми.	1214,0 тис.грн.

Разом з тим, з таблиць 2.8-2.15 видно, що фінансування Програм передбачено переважно за рахунок бюджету Старосинявської територіальної громади, тому дуже важливо розвивати та підтримувати всі напрями

функціонування громади, діяльність яких сприятиме наповненню місцевого бюджету.

Тому, узагальнюючи всі потенційні переваги Старосинявської територіальної громади, вважаємо, основними пріоритетними напрямками її соціально-економічного розвитку є:

- досягнення економічної стабільності, створення сприятливих умов для розвитку підприємництва;
- ефективне використання на території громади виробничих територій, приміщень, земельних ділянок з метою розвитку малого та середнього бізнесу;
- ефективне та раціональне використання місцевих мінерально-сировинних ресурсів;
- залучення міжнародної технічної допомоги та ресурсів донорських організацій для реалізації проектів соціально-економічного розвитку;
- продовження оптимізації та удосконалення мережі освітніх закладів та закладів культури;
- покращення інфраструктури медичних закладів та поліпшення надання медичних послуг населенню;
- покращення інфраструктури систем водозабезпечення та водовідведення, благоустрою;
- розвиток туризму.

Крім того, проведемо SWOT-аналіз Старосинявської селищної територіальної громади з урахуванням стану та тенденцій розвитку, актуальних проблемних питань галузей її господарського комплексу та соціальної сфери (таблиця 2.16).

Таблиця 2.16 – SWOT-аналіз Старосинявської селищної територіальної громади

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Розвинена транспортна інфраструктура.</p> <p>2. Належна забезпеченість трудовими ресурсами, зокрема робітничих та інженерних, педагогічних та медичних професій.</p> <p>3. Значні запаси корисних копалин (граніт, торф, бурштин, сировина для виробництва скловиробів та будматеріалів).</p> <p>4. Громада забезпечена лісовими ресурсами.</p> <p>5. Високі показники забезпеченості водними ресурсами у розрахунку на одного жителя області</p> <p>6. Вагомий виробничий та інвестиційний потенціал (лісова, деревообробна, добувна промисловість, виробництво скловиробів і Єврогранул з відходів деревини.</p> <p>7. Забезпечення доступних умов надання адміністративних послуг фізичним та юридичним особам.</p> <p>8. Значний туристичний потенціал.</p>	<p>1. Значний ступінь зносу основних фондів комунальної інфраструктури, сільського господарства, видобувної галузі та їх моральна застарілість.</p> <p>2. Малородючі ґрунти. Низька продуктивність праці у сільському господарстві.</p> <p>3. Низька якість автомобільних доріг.</p> <p>4. Значна тіньова зайнятість.</p> <p>5. Відтік з регіону висококваліфікованих трудових ресурсів.</p> <p>6. Низька популярність туризму.</p> <p>7. Повільне впровадження енергозберігаючих технологій у господарському комплексі та соціальній сфері.</p> <p>8. Недостатньо ефективна діяльність у сфері поводження з відходами.</p>
Можливості	Загрози
<p>1. Покращення бізнес-клімату в громаді, вдосконалення системи стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу.</p> <p>2. Зростання інвестиційної привабливості України, області та громади, збільшення обсягів інвестицій за рахунок різних джерел фінансування.</p> <p>3. Підвищення продуктивності праці у господарському комплексі за рахунок широкого впровадження інновацій.</p> <p>4. Реалізація проєктів розвитку громад за рахунок коштів бюджетів усіх рівнів та міжнародної технічної допомоги.</p> <p>5. Зростання популярності туризму.</p> <p>6. Використання альтернативних видів палива.</p> <p>7. Забезпечення комплексного використання та збереження природно-сировинного потенціалу.</p> <p>8. Зростання бюджетної самостійності громади.</p>	<p>1. Продовження збройної агресії Російської Федерації на сході України з відповідними негативними економічними, соціальними та екологічними наслідками.</p> <p>2. Негативний вплив пандемії COVID-19 на розвиток економіки, психологічний стан та рівень життя населення.</p> <p>3. Відсутність ефективної державної програми поводження з відходами.</p> <p>4. Посилення необґрунтованого втручання у господарську діяльність контролюючих, правоохоронних та судових органів.</p> <p>5. Відсутність оперативного та ефективного реагування органів влади, роботодавців та закладів освіти на відтік кваліфікованих кадрів за кордон.</p> <p>6. Невизначеність щодо ринку земель сільськогосподарського призначення.</p>

Як видно з таблиці, SWOT-матриця дозволяє виявити взаємозв'язки між «внутрішніми» (сильні та слабкі сторони) та «зовнішніми» (можливості та загрози) факторами, які мають стратегічне значення для Старосинявської селищної територіальної громади. Такі взаємозв'язки дозволяють сформулювати порівняльні переваги, виклики і ризики, які є основою для стратегічного вибору, формулювання стратегічних та операційних цілей розвитку громади на довгострокову перспективу.

Порівняльні переваги, виклики та можливі ризики для Старосинявської селищної територіальної громади (визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей): розвинена транспортна інфраструктура, належна забезпеченість трудовими ресурсами, зокрема робітничими, педагогічними і медичними, значні запаси корисних копалин (граніт, торф, бурштин, сировина для виробництва скловиробів та будматеріалів), громада забезпечена лісовими та водними ресурсами; вагомий виробничий та інвестиційний потенціал (лісова, деревообробна, добувна промисловість, виробництво скловиробів і єврогранул з відходів деревини; забезпечення доступних умов надання адміністративних послуг фізичним та юридичним особам; значний туристичний потенціал).

Для громади відкриті наступні можливості: покращення бізнес-клімату в громаді, вдосконалення системи стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу; зростання інвестиційної привабливості громади; підвищення продуктивності праці у господарському комплексі за рахунок запровадження інновацій; реалізація проєктів розвитку громад за рахунок коштів бюджетів усіх рівнів та міжнародної технічної допомоги; використання альтернативних видів палива; зростання популярності туризму; забезпечення комплексного використання та збереження природно-сировинного потенціалу; зростання бюджетної самостійності громади.

Висновки до розділу 2

У межах одного Старосинявського району, який нараховував 45 населених пунктів, 12 серпня 2015 року було створено одну Об'єднану Територіальну Громаду. Площа громади – 662 км². Від смт. Стара Синява до м. Хмельницького автошляхом 65 км. Усього в громаді 1 селище міського типу, 44 сільських населених пунктів.

Обсяг офіційних трансфертів, отриманих селищним бюджетом Старосинявської селищної ТГ у 2022 році склав 57201,6 тис грн, що на 15948,4 тис грн менше у співставних умовах з 2021 роком, у тому числі:

- базової дотації – 6187,8 тис грн;
- освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам – 47271,2 тис грн;
- дотації з місцевого бюджету на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету – 1309,2 тис грн;
- дотації з місцевого бюджету на проведення розрахунків протягом опалювального періоду за комунальні послуги та енергоносії, які споживаються установами, організаціями, підприємствами, що утримуються за рахунок відповідних місцевих бюджетів, за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету – 1159,9 тис грн;
- субвенції з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції – 1048,2 тис грн;
- субвенції з місцевого бюджету на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету надійшло в сумі 225,2 тис грн.

Видатки селищного бюджету за 2022 рік виконано в обсязі 166136,4 тис. грн, що становить 98,3% до 2021 року.

Завдяки вжитим заходам щодо наповнення дохідної частини бюджету та ефективному використанню бюджетних коштів:

- своєчасно виплачено заробітну плату працівникам бюджетних установ;
- забезпечено оплату за спожиті бюджетними установами та організаціями енергоносії та комунальні послуги, проведено оплату видатків на придбання продуктів харчування та медикаментів, інших витрат, що забезпечують виконання бюджетними установами своїх функцій.

Старосинявська селищна територіальна громада має значний перелік Програм розвитку громади. Разом з тим, фінансування Програм передбачено переважно за рахунок бюджету Старосинявської територіальної громади, тому дуже важливо розвивати та підтримувати всі напрями функціонування громади, діяльність яких сприятиме наповненню місцевого бюджету.

Тому, узагальнюючи всі потенційні переваги Старосинявської територіальної громади, вважаємо, основними пріоритетними напрямами її соціально-економічного розвитку є:

- досягнення економічної стабільності, створення сприятливих умов для розвитку підприємництва;
- ефективне використання на території громади виробничих територій, приміщень, земельних ділянок з метою розвитку малого та середнього бізнесу;
- ефективне та раціональне використання місцевих мінерально-сировинних ресурсів;
- залучення міжнародної технічної допомоги та ресурсів донорських організацій для реалізації проектів соціально-економічного розвитку;
- продовження оптимізації та удосконалення мережі освітніх закладів та закладів культури;
- покращення інфраструктури медичних закладів та поліпшення надання медичних послуг населенню;
- покращення інфраструктури систем водозабезпечення та водовідведення, благоустрою;
- розвиток туризму.

Порівняльні переваги, виклики та можливі ризики для Старосинявської селищної територіальної громади (визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей): розвинена транспортна інфраструктура, належна забезпеченість трудовими ресурсами, зокрема робітничими, педагогічними і медичними, значні запаси корисних копалин (граніт, торф, бурштин, сировина для виробництва скловиробів та будматеріалів), громада забезпечена лісовими та водними ресурсами; вагомий виробничий та інвестиційний потенціал (лісова, деревообробна, добувна промисловість, виробництво скловиробів і єврогранул з відходів деревини; забезпечення доступних умов надання адміністративних послуг фізичним та юридичним особам; значний туристичний потенціал).

Для громади відкриті наступні можливості: покращення бізнес-клімату в громаді, вдосконалення системи стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу; зростання інвестиційної привабливості громади; підвищення продуктивності праці у господарському комплексі за рахунок запровадження інновацій; реалізація проєктів розвитку громад за рахунок коштів бюджетів усіх рівнів та міжнародної технічної допомоги; використання альтернативних видів палива; зростання популярності туризму; забезпечення комплексного використання та збереження природно-сировинного потенціалу; зростання бюджетної самостійності громади.

3 ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ РОЗРОБКИ, ОЦІНЮВАННЯ ТА МОНІТОРИНГУ КОМПЛЕКСНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ СТАРОСИНЯВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ

3.1 Формування моделі механізму розробки комплексної програми розвитку соціальної політики територіальної громади

Необхідність створення будь-якої програми впливає з наявності певних соціальних проблем. Початково проблему визначають на основі результатів моніторингу стану певного об'єкта або як очікуваний результат впровадження певних дій, наприклад, збільшення тарифів на житлово-комунальні послуги. Вибір проблеми, яку буде вирішувати майбутня програма, залежить від пріоритетів державної соціальної політики та стратегічних напрямів її реалізації.

Процес розробки програми складається з кількох основних етапів:

1. Виявлення та формулювання проблеми;
2. Встановлення пріоритетів та цілей програми;
3. Вибір інструментів політики (створення альтернатив);
4. Трансформація альтернатив у конкретні плани.

Кожен з цих етапів передбачає створення та використання інформаційної бази.

Модель механізму розробки комплексної програми розвитку соціальної політики Старосинявської територіальної громади розроблено та представлено нами на рисунку 3.1.

З рисунку видно, що початок розробки програми вимагає глибокого аналізу ситуації та визначення конкретних аспектів, які потребують змін. Таким чином, інформаційна база формується, виходячи з суті проблеми, особливостей груп населення, на які спрямовані програмні заходи, а також з оцінки кількості домогосподарств (сімей), що постраждали.

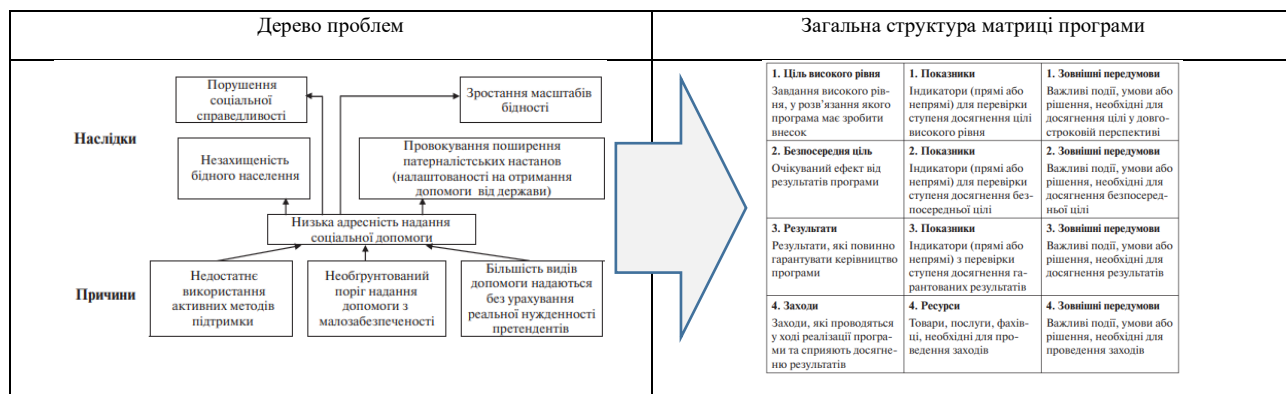
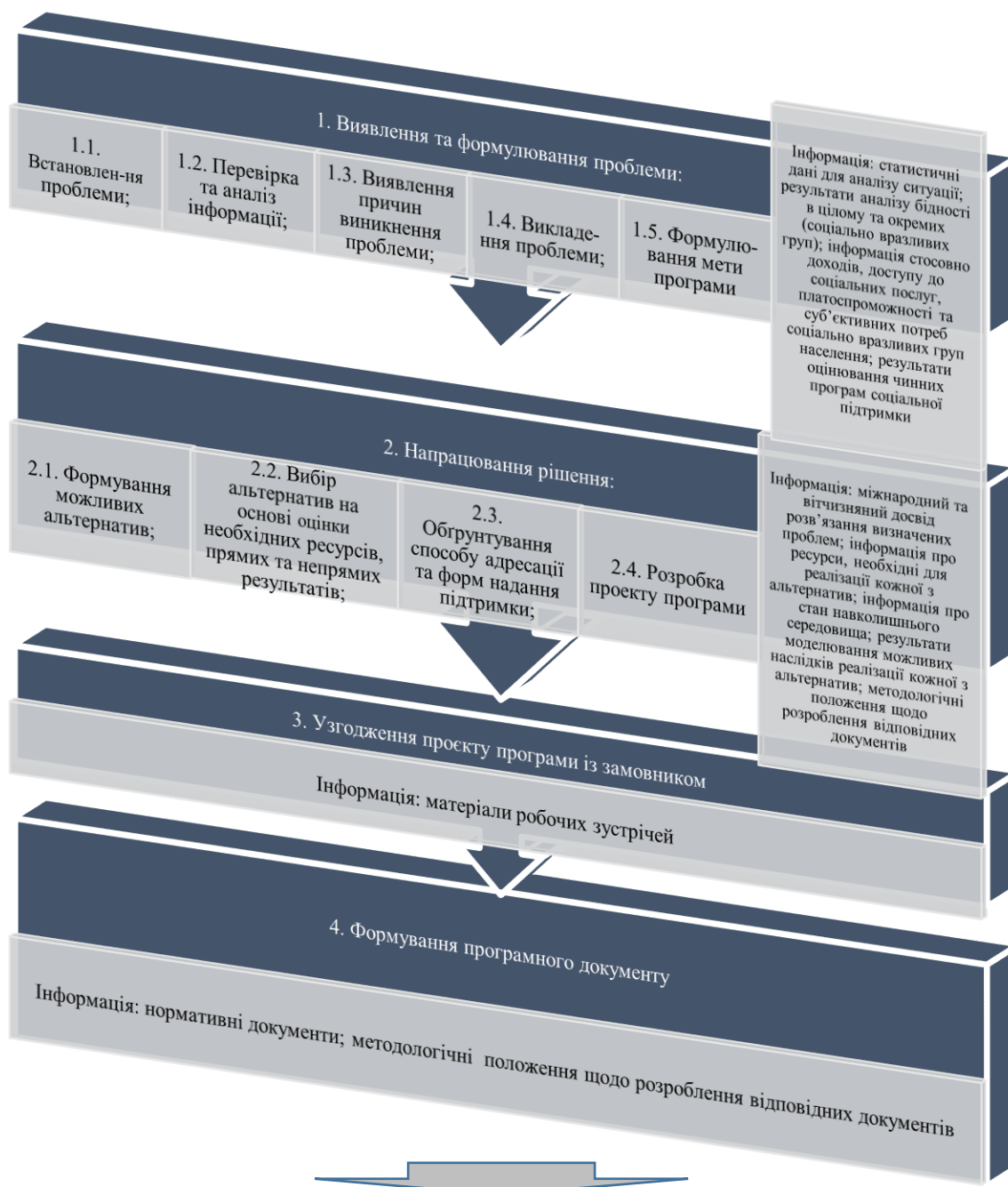

Рисунок 3.1 – Модель механізму розробки комплексної програми розвитку соціальної політики Старосинявської територіальної громади

Спочатку слід визначити ті проблеми, які в даний момент найбільше погрожують соціальній та національній безпеці. Якщо показники соціального розвитку досягають критичних рівнів, якщо зростає соціальна напруга, знижується якість життя, то такі проблеми потребують негайного вирішення, навіть за рахунок інших сфер соціальної політики. Другими за пріоритетом повинні бути проблеми, розвиток яких може загрожувати соціальній та національній безпеці у найближчому майбутньому.

Деякі проблеми, які зараз не становлять безпосередньої загрози безпеці держави, можуть бути відкладені на довгострокову перспективу. Під час розробки соціальних програм завжди постає питання вибору між ефективністю та справедливістю, тож насамперед потрібно визначити пріоритети. Якщо захист нужденних сімей з дітьми є головним пріоритетом соціальної політики, то програми будуть складені так, щоб максимізувати позитивний соціальний ефект саме для цієї групи, навіть якщо це дещо погіршить ситуацію для інших груп населення.

За ступенем структурованості проблеми в технології програмування поділяють на:

- стандартні (добре структуровані, де зміна причини призводить до однозначної зміни результату);
- структуровані (з тісним кореляційним зв'язком);
- слабо структуровані (з невисокою щільністю зв'язків);
- неструктуровані (зв'язок можна встановити лише логічно).

Більшість проблем у соціальній сфері не є стандартними, найчастіше вони структуровані. За слабо структурованих чи неструктурованих проблем можна обмежитися оцінкою обставин, що зумовлюють розробку програми.

На практиці, для зручності формування програми, часто будують «дерево проблем».

До прикладу, на рисунку 3.2 зображено «дерево проблем» розробки програми підвищення адресності надання соціальної допомоги.

Рисунок 3.2 – «Дерево проблем» розробки програми підвищення адресності надання соціальної допомоги

На цьому етапі після визначення проблем потрібно з'ясувати всі сторони чи групи, зацікавлені у їх вирішенні, тобто реалізації програми. Слід ідентифікувати не лише тих, хто зазнає впливу, а й тих, хто потенційно може вплинути.

Тому розробники мають провести «аналіз залучення», а саме:

- скласти список усіх осіб, груп, організацій, яких стосується проблема;
- розподілити їх на категорії: зацікавлені групи, індивіди, організації тощо;
- визначити пріоритетність інтересів та позицій в аналізі;
- обрати найважливіші категорії;
- здійснити детальніший аналіз за обраними групами.

Визначення цілей та побудова «дерева цілей». На цьому етапі визначають ціль високого рівня програми – очікувану довгострокову мету, досягненню якої має сприяти програма, а також безпосередню ціль, що відображає передбачуваний вплив на бенефіціарів у вигляді чітко сформульованої майбутньої умови (має бути лише одна).

Безпосередня ціль – позитивне відбиття центральної проблеми, яку можна сформулювати як «Підвищення адресності соцдопомоги», а ціль високого рівня – «Досягнення більшої соціальної справедливості в системі соцдопомоги».

Наприклад, якщо центральна проблема – неефективний перерозподіл коштів на користь бідних, то мета – збільшення обсягу коштів, що до них потрапляють.

Далі визначають цілі 1-го, 2-го, 3-го рівня, що конкретизують безпосередню ціль на основі проблем з «дерева проблем», але сформульовані позитивно.

Зазвичай програмні цілі формулюють як результат для максимізації чи небажаний ефект для мінімізації.

Оцінити адекватність програми можна лише за умови чіткого формулювання її цілей та завдань у вигляді кількісних показників із зазначенням термінів реалізації. Вибір кількісних критеріїв для оцінки ефективності вирішення проблеми та безпосереднє оцінювання не завжди прості, проте за умови глибокого розуміння та чіткого формулювання самої проблеми труднощів зазвичай не виникає.

Для узгодження цілей усіх рівнів потрібен жорсткий економіко-логічний аналіз, при цьому цілі нижчих рівнів мають забезпечувати досягнення цілей вищих рівнів. Виконання цілей на всіх рівнях має контролюватися за допомогою певних індикаторів.

Індикатори, що використовуються для моніторингу виконання програм, мають відповідати таким вимогам:

- оптимально відображати специфіку сфери реалізації програми;
- охоплювати всі без винятку очікувані результати програми;
- забезпечувати, наскільки це можливо, кількісне вимірювання досягнення поставлених цілей;
- мати чітко визначений об'єкт охоплення (контингент населення, мережа закладів, регіони тощо).

Завдяки дотриманню цих умов вимірювані цілі програми трансформуються в очікувані результати.

Пошук альтернатив – наступний етап після визначення проблеми та цілей. Необхідність розгляду альтернативних програм зумовлена потребою обрати найефективнішу, яка за мінімальних витрат забезпечить досягнення поставленої мети.

Інформаційне забезпечення цього етапу включає дані щодо впливу, можливостей застосування й ефективності різних заходів, отримані шляхом аналізу чинної політики, історичного досвіду, зокрема вивчення міжнародного досвіду реалізації соціальної політики.

Пошук і порівняння альтернатив може здійснюватися експертним методом або за допомогою математичного моделювання.

Пропозиції альтернативних рішень можуть надходити від фахівців міністерств, громадських організацій, ЗМІ, розробників програми.

Розглядаються варіанти зі зміною масштабів програми, комбінації декількох альтернатив, модифікації для усунення недоліків попередніх рішень.

Кількість альтернатив, як правило, не перевищує 5-6. Збільшення ускладнює вибір, зменшення – знижує обґрунтованість.

Цей етап передбачає детальне бюджетування, визначення необхідних ресурсів, порівняння альтернативних витрат. Витрати програм поділяють на капітальні (одноразові, залежать від масштабів) та поточні (залежать від тривалості, наприклад на персонал).

При аналізі застосовують такі прийоми:

- зосередження на найбільших та найбільш варіативних статтях;
- виокремлення для кожної альтернативи фіксованих і змінних витрат;
- виключення «потоплених» витрат минулих періодів;
- врахування всіх витрат незалежно від джерел;
- врахування можливих доходів від програми на компенсацію частини витрат.

На етапі перетворення обраних альтернатив на конкретні плани спочатку визначається загальна стратегія програми. Для цього здійснюється оцінка можливості реалізації різних варіантів, обирається одна з альтернатив як базова стратегія програми. Якщо немає однозначного рішення, вносяться додаткові критерії чи коригування до найперспективнішої альтернативи.

Далі формується система конкретних заходів для досягнення цілей програми, визначаються відповідальні та терміни виконання.

Заходи мають бути конкретними, відображати загальну стратегію та структуру програми, узгоджуватися з визначеними цілями та забезпечувати їх досягнення.

На цьому етапі визначається необхідне забезпечення програми, зокрема:

- інформаційне;
- програмне;
- технічне;
- організаційне;
- фінансове;
- правове;
- методичне.

Для реалізації та контролю створюється цільова організаційна структура.

Організаційне забезпечення передбачає:

- встановлення персональної відповідальності за програму в цілому та окремі частини;
- залучення кваліфікованих фахівців на всіх етапах;
- чіткий розподіл завдань між виконавцями, включаючи розробку, впровадження, визначення витрат і термінів;
- встановлення звітності перед керівництвом щодо реалізації завдань.

Трудові ресурси є важливим елементом організаційного забезпечення програми. Формуючи команду, необхідно визначити:

- за якими критеріями добирається персонал (професійні знання, здатність до командної роботи, керівні якості тощо);

– чи є робота над програмою основною діяльністю чи додатковим навантаженням;

– чи може відповідальний за частину робіт відмовитись від послуг працівників, які не справились.

Важливо також оцінити зовнішні фактори, що не контролюються, але можуть вплинути на успіх програми. Їх формують у вигляді позитивних тверджень, пов'язаних з цілями програми, та розподіляють за значущістю й імовірністю.

Для розробки програми доцільно використовувати матрицю цілей і заходів (рисунок 3.3).

1. <i>Ціль високого рівня</i> Завдання високого рівня, у розв'язання якого програма має зробити внесок	1. <i>Показники</i> Індикатори (прямі або непрямі) для перевірки ступеня досягнення цілі високого рівня	1. <i>Зовнішні передумови</i> Важливі події, умови або рішення, необхідні для досягнення цілі у довгостроковій перспективі
2. <i>Безпосередня ціль</i> Очікуваний ефект від результатів програми	2. <i>Показники</i> Індикатори (прямі або непрямі) для перевірки ступеня досягнення безпосередньої цілі	2. <i>Зовнішні передумови</i> Важливі події, умови або рішення, необхідні для досягнення безпосередньої цілі
3. <i>Результати</i> Результати, які повинно гарантувати керівництво програми	3. <i>Показники</i> Індикатори (прямі або непрямі) з перевірки ступеня досягнення гарантованих результатів	3. <i>Зовнішні передумови</i> Важливі події, умови або рішення, необхідні для досягнення результатів
4. <i>Заходи</i> Заходи, які проводяться у ході реалізації програми та сприяють досягненню результатів	4. <i>Ресурси</i> Товари, послуги, фахівці, необхідні для проведення заходів	4. <i>Зовнішні передумови</i> Важливі події, умови або рішення, необхідні для проведення заходів

Рисунок 3.3 – Загальна структура матриці програми

Етап розроблення програми завершується формуванням проєкту програмного документа, що включає:

- аналіз ситуації та обґрунтування актуальності проблеми;
- цілі програми;
- очікувані результати;
- перелік заходів;
- необхідні ресурси;
- зовнішні передумови та можливі наслідки реалізації програми.

Цей документ узгоджується із замовником, після чого складається детальний план-графік впровадження програми.

3.2 Управління оцінюванням соціальних програм, формування алгоритму соціального картування громади

Оцінювання програм є відносно новою практикою, що характеризує сучасний світ. Це стало актуальним разом із посиленням заходів держав по впровадженню програм соціального захисту. У 1960-х роках у США (за часів президентів Кенеді та Джонсона) значні кошти були витрачені на соціальну підтримку, проте уряд не мав впевненості у досягненні бажаних результатів. Тому саме практична потреба оцінки ефективності використання державних коштів спонукала до розробки методів оцінювання соціальних програм.

Життєвий цикл будь-якої програми складається з кількох послідовних етапів – від формування ідеї до закінчення програми, модифікації на основі отриманих даних про її реальну ефективність та завершення. На кожному етапі проводиться оцінка (рисунок 3.4).

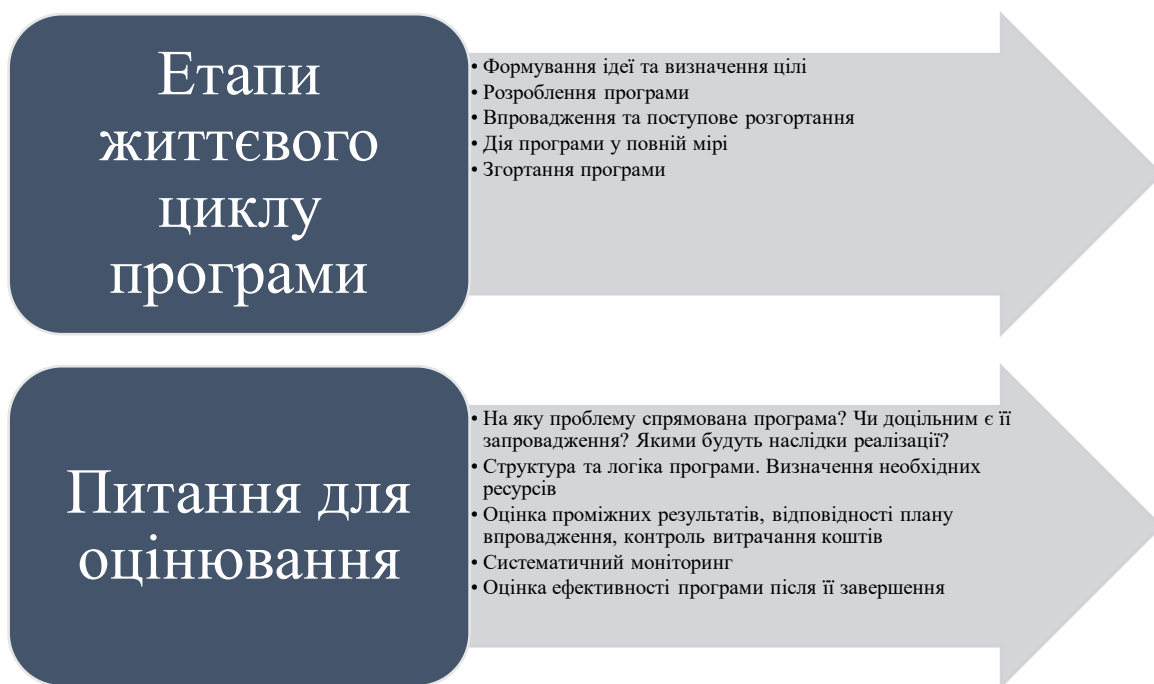

Рисунок 3.4 – Етапи життєвого циклу програми

Оцінювання програм представляє собою систематизований процес збору, обробки, аналізу та використання інформації. Це дає можливість відповісти на питання, що виникають на кожному етапі життєвого циклу програми для всіх зацікавлених сторін (замовника, розробника, надавачів послуг, користувачів, контролерів, платників податків тощо). На кожному етапі використовуються власні цілі, методи та інструменти оцінювання.

Результатами оцінювання на різних етапах мають бути нові рішення, спрямовані на коригування цілей, термінів впровадження, ресурсів, обсягів фінансування. Це може включати переспрямування програми на інші об'єкти, згортання неефективних програм або завершення дії програми, яка досягла своєї мети та стала зайвою.

Залежно від етапів розробки та реалізації, цілей оцінювання, способів організації та виконавців, існують кілька видів оцінювання (рисунок 3.5).

За етапами розробки та реалізації програми	За цілями оцінювання	За способом організації	За виконавцем
<ul style="list-style-type: none"> • Попереднє (прогнозне) • Проміжне (досягнення проміжних цілей) • Заключне (досягнення кінцевих цілей) • Постійний моніторинг функціонування програми 	<ul style="list-style-type: none"> • Формувальне (за результатами якого можуть бути внесені зміни у програму) • Остаточне (дає змогу лише набути досвіду та зробити висновки на майбутнє) 	<ul style="list-style-type: none"> • Зовнішнє оцінювання • Внутрішнє оцінювання • Самооцінювання 	<ul style="list-style-type: none"> • Академічне (у дослідницьких цілях) • Контрактне (замовне)

Рисунок 3.5 – Класифікація оцінювання за ознаками

Щоб забезпечити якісне оцінювання, важливо враховувати різноманітні фактори, що впливають на виконання програми. Воно повинно виявляти та аналізувати причини недостатньої ефективності програми або проблеми у реалізації. Оцінювання може проводитись як міждисциплінарне дослідження з використанням економічних, статистичних, соціологічних, політологічних методів, які мають міжнародне або національне визнання.

Розглянемо кожен етап оцінювання детальніше.

Перший етап, формування ідеї та визначення цілей, може виникнути у наступних випадках:

Фінансування раніше впроваджених соціальних програм у періоди економічних спадів. Це може вирішуватись шляхом підвищення ефективності використання коштів або обмеження кількості таких програм.

Поширення у суспільстві явищ бідності або соціального відторгнення, що вимагає аналізу причин слабкої соціальної захищеності певних верств населення.

Негативні побічні ефекти чинної програми (зменшення економічної активності, споживацькі тенденції, зловживання), які потребують пом'якшення або коригування програми.

На цьому етапі важливо чітко визначити і діагностувати проблеми, відповісти на питання про масштаби та можливі ефекти цих проблем на різні групи населення. Визначення самої проблеми легше, ніж оцінка її масштабів та наслідків. Наприклад, підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги призведе до проблеми з їх оплатою та виникнення потреби у соціальній допомозі. Проте складніше визначити, як саме це вплине на сім'ї, їхні житлові умови, платоспроможність та потреби у допомозі. Для адекватної оцінки ситуації використовуються різні джерела інформації, зокрема наукові дослідження та консультації з зацікавленими сторонами, включаючи потенційних користувачів програми. Щоб успішно розробити та впровадити програму, важливо включити громадськість у процес оцінки, що сприятиме подоланню соціальних бар'єрів у реалізації програми.

Оцінка на етапі розроблення програми становить найбільш трудомістку та відповідальну частину. Основна мета полягає в побудові «логічної моделі» програми, щоб установити, як конкретні дії вплинуть на досягнення поставлених цілей. Ідеально мати логіку програми підтверджену спеціальними дослідженнями, а не лише на теоретичних передбаченнях. Структура логічної моделі повинна містити ресурси (входи), програмні заходи та очікувані результати (коротко-, середньо- та довгострокові). Важливо, щоб у процесі побудови логічної моделі брали участь всі зацікавлені сторони, що сприятиме урахуванню всіх аспектів програми, виявленню нестыковок та можливих алогічностей і сприятиме взаєморозумінню між різними учасниками процесу.

Після цього настає етап докладної розробки соціальної програми: визначення чітких критеріїв для участі в ній, що є ключовим фактором успішності реалізації програми та інше. Наприклад, якщо критерії участі в програмі житлових субсидій будуть занадто широкі, значна частина коштів може потрапити до тих, хто не потребує цієї допомоги. Або надто жорсткі правила

можуть призвести до того, що деякі, хто справді потребує допомоги, можуть залишитися без неї.

Отже, при розробці програми завжди виникає дилема: або частково виплачувати допомогу тим, хто її не потребує, або залишати без допомоги певну частину тих, хто її потребує.

Соціальні програми, впроваджені у світі, реалізують свої завдання з різною результативністю. Все ж таки завжди метою є досягнення максимальної ефективності будь-якої програми чи рішення. Але тут постають два ключові питання:

Як оцінити можливі наслідки дії конкретної соціальної програми?

Як зробити вибір між справедливістю та ефективністю програми?

Ефективність будь-якої дії чи рішення вимірюється співвідношенням між результатом та витратами, пов'язаними з його досягненням. Якщо мета - лише економічна ефективність, то метою є максимізація результату за мінімальних витрат.

На етапі розробки програми порівнюють різні варіанти співвідношення очікуваного соціального ефекту та очікуваних витрат на впровадження програмних заходів. На етапі реалізації програми порівнюють досягнуті результати дій програми з очікуваними.

Оцінка на етапі реалізації програми повинна бути постійним процесом протягом усього періоду її існування, включаючи її припинення. Спочатку важливо оцінити безпосередні ефекти програми. Треба визначити, чи отримують цільові групи належну допомогу, чи є умови отримання допомоги достатньо комфортними та якісними, чи мають працівники, які надають підтримку, достатню кваліфікацію.

Загальну оцінку результативності будь-якої програми можна визначити за такими напрямками:

- оцінка поліпшення ситуації, яка була проблемною на початку розробки програми (стан цільової групи);
- оцінка досягнення поставлених цілей.

Проте, оцінювання не завжди пов'язане з діями програми, адже зовнішні події також можуть вплинути на стан об'єкта оцінювання. Вимірювання причинно-наслідкових зв'язків є складною задачею.

Для проведення оцінювання використовуються інформація про інші програми, методи експертних оцінок, математичне моделювання, експериментальні методи.

Ключовим етапом дослідження є вибір схеми оцінювання, тобто підходу до виявлення, кількісного вираження та порівняння результатів програми. Найпростіший алгоритм включає порівняння фактичних даних про програму – строки виконання, розмір витрат, отримані послуги та інше – із запланованими. Цей підхід потребує встановлення проміжних цілей та показників для різних періодів, щоб у ході здійснення програми можна було вчасно робити порівняння та вносити корективи.

Можна використовувати більш складні алгоритми для оцінки програм:

Порівнюють показники до й після впровадження програми. Це відповідає за незначні за масштабом програми, їхню короткостроковість та стабільність умов.

Порівнюють отримані результати з розрахунковими даними про стан без програми. Для цього потрібно мати чітку тенденцію у динаміці показників перед початком програми.

Порівнюють дані двох груп – однієї, що була під дією програми, і контрольної. Це допомагає визначити «позапрограманні чинники».

Кожен алгоритм має свою специфіку у зіставленні даних. Можливо використовувати комбінацію цих підходів. Оцінка програми включає фінансову оцінку, вивчення вражень користувачів та аналіз непрямих впливів.

Оцінка ефективності програми залежить від системи пріоритетів та політики, що використовується в державі. Наприклад, у період бюджетної кризи зазвичай зменшують витрати, тому оцінка ефективності орієнтується на зменшення витрат чи на адекватність допомоги лише тим, хто її дійсно потребує. Така політика означає посилення її адресності.

У важкі фінансові часи, підвищення ефективності соціальної допомоги означає зосередження на її точному спрямуванні, оскільки підвищення податків може бути неприйнятним.

Оцінка ефективності соціальних програм на макрорівні виявляється досить складною задачею. Такі програми майже завжди спрямовані на підтримку громадян, тому отримання "доходу" в їх випадку оцінюється через загальні вигоди для суспільства чи громади.

Деякі фахівці розглядають видатки на соціальні програми як навантаження, що гальмує ефективність ринкового механізму. Вони вважають, що лише політичні міркування лівих сторін та загроза соціальних конфліктів можуть пояснити застосування соціальної політики. Зокрема, Л. Ходов вважає, що держава зобов'язана проводити політику перерозподілу доходів для забезпечення соціальної стабільності.

Підтримниками цього підходу стають такі аргументи. По-перше, дії щодо перерозподілу доходів можуть призвести до зникнення мотивації до праці як у тих, хто отримує допомогу, так і у тих, хто сприяє її отриманню. По-друге, перерозподіл доходів може коштувати більше, ніж ті суми, які отримують отримувачі допомоги.

Історія світової практики соціального захисту має приклади таких ефектів. Наприклад, у Швеції у 1980-х роках соціальні працівники стикалися з надмірним тиском від отримувачів допомоги, що змусило їх обмежити її надання та сприяти більшій економічній активності. Також обговорюється негативний вплив допомоги неповним сім'ям з дітьми, де велика допомога може сприяти нестабільності шлюбів та позашлюбних народжень. Тому політика перерозподілу має бути гнучкою та реагувати на негативні ефекти.

На макрорівні ефективність програм для підвищення добробуту можна оцінити через динамічне порівняння таких показників, як рівень доходів, бідності, питома вага витрат на харчування в загальних витратах, співвідношення середньої пенсії до середньої заробітної плати та інші.

такі порівняння добре демонструють загальні зміни рівня добробуту населення за період дії програми, але не дають змоги відокремити ті з них, що відбулися внаслідок безпосередньої дії програми, від змін під впливом інших чинників. Тому доцільно доповнити аналіз показниками, які характеризують динаміку добробуту лише цільових груп програми, та порівняти їх із загальними тенденціями.

Важливою складовою оцінювання є застосування певних стандартів для підвищення якості та об'єктивності. В Україні відсутня спеціалізована організація з оцінювання та єдині стандарти. У розвинених країнах діють професійні спілки оцінювачів з власними системами стандартів. Наприклад, Американська асоціація оцінювання визначає такі ключові принципи:

- точність та достовірність даних;
- компетентність фахівців;
- чесність та прозорість процесу;
- повнота аналізу та обґрунтованість висновків;
- своєчасне інформування зацікавлених сторін;
- повага до прав і свобод особистості;
- врахування суспільних інтересів і спрямованість на суспільний добробут.

Дотримання цих принципів сприяє ефективності оцінювання програм.

В процесі оцінювання потужним інструментом для аналізу, візуалізації та збору інформації про різноманітні аспекти життя спільноти є соціальне картування громади. Цей процес включає в себе збір даних про різні аспекти життя громади, такі як інфраструктура, соціальні мережі, економічна активність, освіта, охорона здоров'я, доступ до ресурсів та послуг, культурні аспекти та багато іншого.

Основна мета соціального картування полягає в тому, щоб отримати повний обсяг інформації про спільноту, яка може бути використана для розробки та впровадження програм, політик та ініціатив, спрямованих на поліпшення

життя громади. Це допомагає виявити пріоритетні потреби та проблеми, з якими стикаються люди у конкретній спільноті.

Важливо зазначити, що соціальне картування може бути проведене різними способами, використовуючи технології, картографічні інструменти, анкети, спостереження, інтерв'ю та інші методи збору даних. Це дозволяє отримати різноманітну та об'єктивну інформацію.

Однією з ключових переваг соціального картування є можливість виділення та візуалізації проблем, які можуть бути невидимими при першому погляді. Наприклад, це може включати відсутність необхідних соціальних послуг у певній частині міста чи регіону, нерівномірний доступ до освіти чи здоров'я, чи недоліки в інфраструктурі. Збір таких даних допомагає розробляти ефективні стратегії для вирішення цих проблем.

Крім того, соціальне картування стимулює участь громади в процесі вирішення їхніх власних проблем. Це сприяє залученню громадськості до прийняття рішень, забезпечуючи їм можливість висловлювати свої потреби та перспективи. Такий підхід робить процес прийняття рішень більш демократичним та репрезентативним.

Зрештою, соціальне картування громади важливе для створення більш інклюзивного та стабільного суспільства. Цей процес допомагає підтримувати рівність, зменшувати соціальні нерівності та створювати умови для розвитку кожної частини спільноти.

У підсумку, соціальне картування громади є необхідним інструментом для збору, аналізу та використання даних про життя спільноти. Це сприяє створенню ефективних стратегій та програм, спрямованих на поліпшення якості життя та забезпечення розвитку всіх її членів.

На нашу думку структура такої карти та основні блоки даних, які вона має містити зображено на рисунку 3.6:

Рисунок 3.6 – Рекомендована структура соціальної карти територіальної громади

Така соціальна карта дозволить комплексно оцінити ситуацію в громаді та потреби населення для формування програми розвитку.

3.3 Забезпечення контролювання та моніторингу соціальних програм

Для забезпечення вчасного зіставлення отриманих результатів з програмними цілями та внесення необхідних коректив необхідно проводити систематичний контроль за прогресом та результатами виконання програми розвитку соціальної політики громади. Це допоможе зміцнити відповідальність за ефективне використання її ресурсів.

Фінансовий контроль соціальних програм в Україні відіграє значущу роль, і Рахункова палата України, яка існує з 1997 року, виконує постійну функцію зовнішнього фінансового контролю. З часу свого створення Рахункова палата

виявила численні порушення щодо використання бюджетних коштів як на рівні центральних, так і місцевих органів влади. Інформація про виявлені порушення передається до органів прокуратури для прийняття відповідних заходів. Висновки та рекомендації Рахункової палати використовуються для удосконалення політики та підвищення її ефективності.

Рахункова палата систематично інформує про свою роботу Главу держави, керівництво Верховної Ради України та український уряд. Результати проведених контрольних, аналітичних та експертних заходів публікуються у вигляді інформаційних бюлетенів, які надсилаються народним депутатам України, центральним органам виконавчої влади, а також готуються повідомлення для мас-медіа. Звіти Рахункової палати доступні на їх офіційному сайті. Одним із пріоритетних напрямків контролю використання бюджетних коштів для Рахункової палати є соціальні питання.

Мета внутрішнього контролю полягає у зборі інформації, яка сприятиме організаціям, що втілюють програму, у результативному виконанні своїх завдань. Внутрішні контролери надають керівництву аналіз та оцінку, рекомендації й іншу важливу інформацію, отриману під час перевірок. Керівництво, використовуючи ці дані, приймає рішення про заходи, спрямовані на виправлення недоліків та виявлення потенціалу для підвищення ефективності. Отже, внутрішній контроль відбувається всередині організації (або структури управління) її співробітниками (контролерами); контроль організовується стосовно рішень керівництва організації (або управлінського органу); інформація, отримана внаслідок внутрішнього контролю, зазвичай призначена для управлінського персоналу організації.

Алгоритм попереднього контролю комплексної програми розвитку соціальної політики передбачає:

Крок 1: Визначення мети та цілей програми

1.1. Уточнення мети програми розвитку соціальної політики територіальної громади.

1.2. Формулювання конкретних, вимірюваних цілей, що мають досягатися за допомогою програми.

Крок 2: Аналіз ресурсів та обґрунтування необхідності

2.1. Оцінка доступних ресурсів (фінансових, людських, технічних тощо) для впровадження програми.

2.2. Обґрунтування необхідності та реальних можливостей реалізації програми на основі оцінки ресурсів.

Крок 3: Розробка стратегії та дієвих заходів

3.1. Розробка стратегії впровадження програми на основі визначених цілей та ресурсів.

3.2. Формування конкретних заходів, необхідних для досягнення поставлених цілей.

Крок 4: Узгодження та затвердження програми

4.1. Узгодження розробленої програми з усіма зацікавленими сторонами (громадою, урядовими органами, експертами тощо).

4.2. Затвердження програми розвитку соціальної політики територіальної громади компетентними органами.

Крок 5: Визначення критеріїв та інструментів контролю

5.1. Встановлення конкретних критеріїв для вимірювання успішності та ефективності програми.

5.2. Вибір інструментів контролю, які дозволять систематично перевіряти виконання програмних заходів.

Крок 6: Планування та реалізація моніторингу

6.1. Створення плану моніторингу для відстеження виконання програми з використанням визначених критеріїв.

6.2. Реалізація систематичного моніторингу з урахуванням розробленого плану.

Крок 7: Оцінка та корекція

7.1. Проведення оцінки результатів програми на основі зібраної інформації.

7.2. Здійснення корекцій та внесення необхідних змін у програму для досягнення поставлених цілей.

Цей алгоритм допоможе управляти, відстежувати та оцінювати впровадження комплексної програми розвитку соціальної політики територіальної громади, сприяючи досягненню поставлених цілей та оптимізації її ефективності.

Алгоритм поточного контролю комплексної програми має такий вигляд:

Крок 1: Визначення ключових показників

1.1. Вибір ключових показників ефективності та успішності програми на основі поставлених цілей.

1.2. Встановлення конкретних метрик для кожного показника для оцінки стану програми.

Крок 2: Збір та аналіз інформації

2.1. Проведення систематичного збору даних та інформації щодо виконання програми.

2.2. Аналіз зібраної інформації на предмет відповідності поставленим цілям та досягненню ключових показників.

Крок 3: Перевірка виконання заходів

3.1. Порівняння фактичних результатів з запланованими показниками та визначення відхилень.

3.2. Виявлення причин відхилень та аналіз можливих шляхів коригування ситуації.

Крок 4: Оцінка результатів

4.1. Оцінка загальної ефективності та досягнень програми на основі зібраної інформації та порівняння з поставленими цілями.

4.2. Аналіз та інтерпретація отриманих результатів для подальшого удосконалення програми.

Крок 5: Підготовка звітування

5.1. Підготовка детального звіту щодо виконання програми, відхилень, виявлених проблем та запропонованих заходів з усунення недоліків.

5.2. Представлення звіту зацікавленим сторонам та відповідним органам для подальшого розгляду та прийняття рішень.

Цей алгоритм допоможе систематично контролювати виконання та ефективність програми розвитку соціальної політики територіальної громади, надаючи можливість вчасно реагувати на потенційні проблеми та забезпечуючи подальше досягнення поставлених цілей.

Алгоритм заключного контролю комплексної програми містить:

Крок 1: Завершення виконання заходів

1.1. Перевірка фактичного завершення всіх запланованих заходів із програми розвитку.

Крок 2: Зібрання та аналіз результатів

2.1. Систематичний збір та узагальнення результатів виконання програми.

2.2. Аналіз отриманих результатів на відповідність поставленим цілям та показникам успішності.

Крок 3: Порівняння з попередніми даними

3.1. Порівняння фактичних результатів заключного контролю з попередніми вимірюваннями та показниками від початку впровадження програми.

3.2. Виявлення та аналіз змін та досягнень, отриманих протягом реалізації програми.

Крок 4: Оцінка ефективності

4.1. Оцінка загальної ефективності програми та її впливу на соціальні процеси та стан територіальної громади.

4.2. Аналіз та висновки щодо досягнень, проблем та рекомендацій для подальших кроків.

Крок 5: Підготовка фінального звіту

5.1. Підготовка детального фінального звіту, в якому будуть відображені результати, висновки, рекомендації та призначення подальших кроків.

5.2. Представлення звіту зацікавленим сторонам, органам влади та громадськості.

Цей алгоритм заключного контролю допоможе підсумувати та оцінити досягнення програми розвитку соціальної політики територіальної громади, надаючи можливість зробити висновки щодо її ефективності та впливу на спільноту.

Моніторинг є важливою складовою процесу управління створенням і втіленням державних соціальних програм, якості продукту, який вони створюють, та відповідності результатів до запланованих заходів програми. Загальна організаційна структура моніторингу та оцінки соціальних програм наведена на рисунку 3.7.

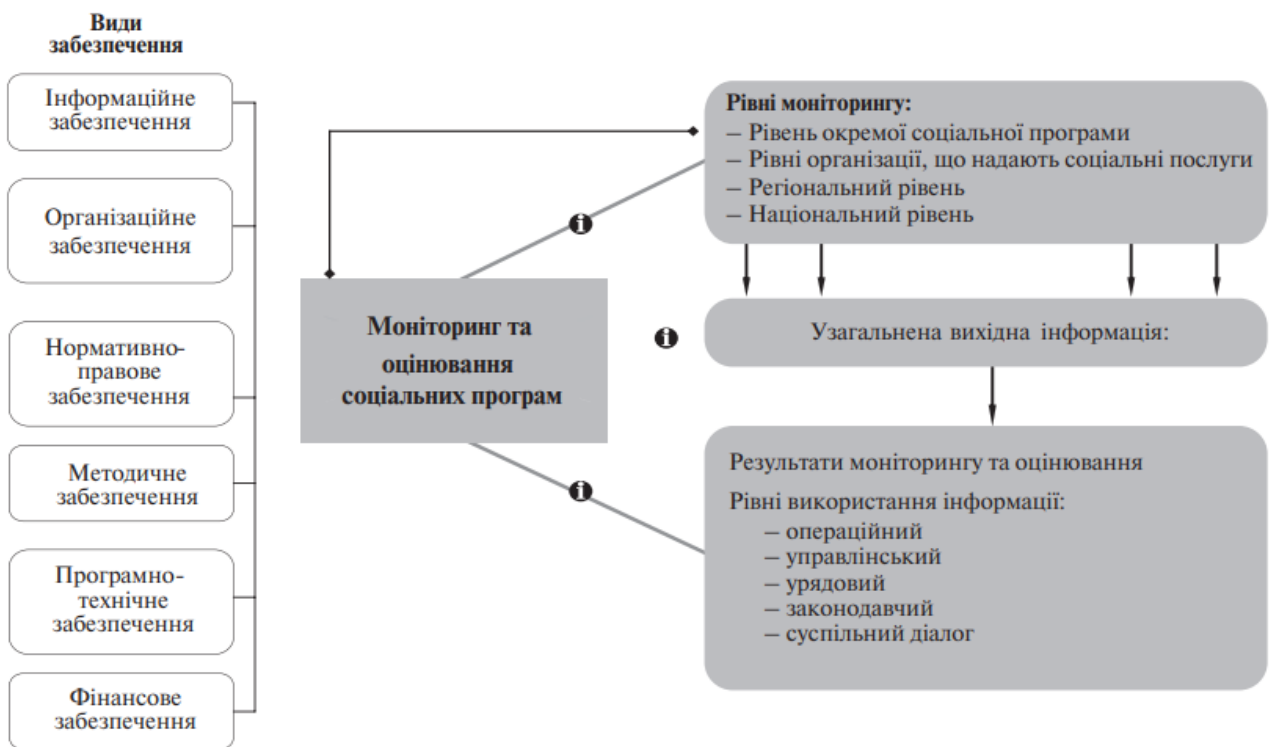

Рисунок 3.7 – Організаційна схема моніторингу та оцінювання соціальних програм

Проведення моніторингу на всіх етапах реалізації програми є необхідним для налагодження зворотного зв'язку між досягнутими результатами програми та виділеними ресурсами.

Проведення моніторингу, так само як і будь-яка оцінка, потребує визначення мети, об'єкта, учасників, організаційної схеми проведення та схеми інформаційного забезпечення.

Алгоритм моніторингу комплексної програми передбачає:

Крок 1: Визначення ключових показників

1.1. Встановлення ключових показників ефективності та успішності програми на основі цілей та завдань.

1.2. Визначення конкретних метрик для кожного показника для оцінки стану та результативності програми.

Крок 2: Збір та аналіз даних

2.1. Систематичний збір необхідних даних та інформації зі всіх джерел, що відображають виконання програми.

2.2. Аналіз зібраної інформації на предмет досягнення показників та відповідності до поставлених цілей.

Крок 3: Оцінка та порівняння

3.1. Оцінка результатів на основі визначених показників та метрик.

3.2. Порівняння фактичних результатів з попередніми даними для виявлення тенденцій та змін.

Крок 4: Ідентифікація проблемних сфер

4.1. Виявлення проблемних сфер та недоліків на основі аналізу результатів.

4.2. Ідентифікація та документування причин виникнення проблем для подальшого вирішення.

Крок 5: Формулювання рекомендацій

5.1. Розробка рекомендацій з усунення виявлених недоліків та вдосконалення програми.

5.2. Формулювання пропозицій для вдосконалення стратегій та методів впровадження програми.

Крок 6: Підготовка звіту та інформування

6.1. Підготовка звіту з результатами моніторингу, включаючи виявлені проблеми та запропоновані рекомендації.

6.2. Інформування зацікавлених сторін про здійснені дії та рекомендації для подальшого вдосконалення програми.

Представлений алгоритм моніторингу допоможе систематично відстежувати виконання та ефективність програми розвитку соціальної політики територіальної громади, виявляти проблеми та пропонувати шляхи їх вирішення для досягнення поставлених цілей.

Слід зазначити також, що збір інформації є ключовим етапом у процесі моніторингу. На цьому етапі вирішуються питання щодо виду та обсягу потрібної інформації для ефективного та постійного моніторингу, строків збору даних, місць, де потрібна ця інформація, і методів її отримання. Для наочності подається приклад організації моніторингу рівня задоволеності користувачів соціальної допомоги якістю послуг, наданих органами праці та соціального захисту населення.

Для забезпечення ефективності та синхронності контролювання та моніторингу програми розвитку соціальної політики територіальної громади потрібно виконати кілька ключових кроків.

По-перше, необхідно чітко визначити мету та цілі програми. Це допоможе створити основу для визначення ключових показників ефективності та визначення областей, які потребують моніторингу.

По-друге, створення системи збору даних та встановлення пунктів контролю на різних етапах програми важливе для постійного моніторингу. Це включає в себе ретельне збирання і аналіз інформації про виконання завдань, витрати ресурсів та досягнення цілей.

Третій крок – це регулярне оновлення та адаптація стратегій контролю та моніторингу. Змінюючіся умови та потреби спільноти можуть вимагати коригування підходів до контролю.

Далі, важливо створити систему звітності та взаємодії між усіма зацікавленими сторонами. Це може включати регулярне представлення звітів про прогрес програми, залучення експертів та громадськості для отримання зворотного зв'язку.

Також варто врахувати використання сучасних технологій для моніторингу та звітності. Веб-платформи, спеціалізовані програмні засоби та автоматизація процесів можуть сприяти ефективному збору та обробці даних.

Нарешті, постійний аналіз та оцінка результатів дозволять вчасно виявляти проблеми та приймати необхідні корективні заходи. Цей цикл постійного покращення допомагатиме забезпечити ефективність та синхронність контролювання та моніторингу програми розвитку соціальної політики територіальної громади, сприяючи досягненню позитивних соціальних змін у спільноті.

Висновки до розділу 3

Задля забезпечення процесу створення комплексної програми розвитку соціальної політики територіальної громади сформовано модель механізму розробки комплексної програми розвитку соціальної політики Старосинявської територіальної громади. Розглянуто основні етапи та складові процесу створення такої програми.

Спочатку визначають соціальну проблему, яка потребує вирішення, враховуючи пріоритети державної політики. Проблеми класифікуються за ступенем структурованості. Для наочності будують «дерево проблем». Визначають всі зацікавлені сторони шляхом «аналізу залучення».

Наступний крок – формулювання цілей програми різного рівня на основі виявлених проблем. Цілі мають бути конкретними та вимірюваними. Розробляють систему індикаторів для оцінки їх досягнення.

Далі здійснюється пошук та порівняння альтернативних способів вирішення проблеми, вибір оптимального варіанту. Проводиться детальне бюджетування та оцінка витрат за різними альтернативами.

Обраний варіант трансформується у конкретні заходи з визначенням відповідальних осіб та термінів. Також розробляється комплекс забезпечення програми: організаційне, кадрове, інформаційне, фінансове тощо.

Результатом є проект програмного документа, який містить аналіз ситуації, цілі, очікувані результати, план заходів, ресурсне забезпечення та зовнішні передумови успішної реалізації. Після узгодження цей документ лягає в основу детального плану впровадження програми.

Розглянуто питання оцінювання програми розвитку соціальної політики територіальної громади. Описуються етапи життєвого циклу програми, на кожному з яких здійснюється оцінювання: формування ідеї, розробка, реалізація, коригування, її припинення. Розглядаються різні види оцінювання програми розвитку соціальної політики територіальної громади: попереднє, проміжне, підсумкове; внутрішнє та зовнішнє.

Аналізуються питання вибору критеріїв та алгоритмів оцінювання програми розвитку соціальної політики територіальної громади. Обговорюється проблема співвідношення ефективності та соціальної справедливості програми розвитку соціальної політики територіальної громади.

В якості інструменту аналізу соціальної ситуації в громаді запропоновано соціальне картування – збір та візуалізацію даних про різні аспекти життя спільноти.

Розглянуто питання контролю та моніторингу комплексної програми розвитку соціальної політики територіальної громади. Зазначається, що систематичний контроль допомагає зіставляти отримані результати з цілями програм та вносити необхідні корективи. Розглядаються функції зовнішнього фінансового контролю, які в Україні виконує Рахункова палата. Виділяються цілі внутрішнього контролю – збір інформації для підвищення ефективності виконання завдань.

Наводяться алгоритми попереднього, поточного та заключного контролю комплексної програми розвитку соціальної політики територіальної громади. Попередній контроль включає визначення цілей, аналіз ресурсів, розробку стратегії, затвердження програми, встановлення критеріїв контролю. Поточний передбачає вибір ключових показників, збір і аналіз даних, перевірку виконання заходів, оцінку результатів, підготовку звітності. Заключний містить аналіз результатів, порівняння з попередніми даними, оцінку ефективності програми та підготовку фінального звіту.

Обґрунтовується важливість моніторингу на всіх етапах реалізації програми. Пропонується алгоритм моніторингу: визначення показників, збір і аналіз даних, оцінка та порівняння результатів, виявлення проблемних сфер, формулювання рекомендацій, підготовка звітності.

Наводяться рекомендації щодо синхронізації контролю та моніторингу: визначення цілей програми, створення системи збору даних, регулярне оновлення стратегій, налагодження звітності, використання технологій, постійний аналіз результатів.

ВИСНОВКИ

Сучасні трансформації, що пронизують усі аспекти суспільного життя, поглиблюють проблему вичерпання ресурсів, активізують міграційні процеси серед населення і, отже, спричиняють зміцнення розпорошення соціально-культурної ідентичності. В цьому контексті особливо вразливою виявляється соціальна сфера, де реалізуються ключові потреби людини. Складність її управління та розвитку полягає у багатосистемності, оскільки окремі елементи забезпечують задоволення духовних та фізичних потреб людини і суспільства загалом, тоді як інші забезпечують підвищення рівня життя, можливості для розвитку робочої сили та поліпшення умов проживання населення.

Розкрито суть соціальної політики, описано способи її втілення та основні складові. Через аналіз досвіду інших країн були систематизовані моделі соціальної політики та визначені їх особливості. Вказано, що об'єктом соціальної політики є соціальні відносини, життєві процеси суспільства і соціальні потреби, які разом утворюють соціальну сферу держави. Акцент зроблено на практичному боці реалізації соціальної політики, що включає як методи ринкового саморегулювання, так і методи державного втручання.

Підкреслено, що поняття соціальної згуртованості та соціального капіталу мають значне, іноді суперечливе значення у соціальній політиці країни, а соціальний капітал зменшує структурні та посередницькі виміри. Зазначено, що головною метою соціальної політики у сфері охорони здоров'я, що враховує соціальну згуртованість, є підтримка взаємозв'язків між громадянами та установами.

Сучасна соціальна політика в Україні представляє собою складну систему на різних рівнях, яка спрямована не лише на соціальний, а й на економічний розвиток країни шляхом максимального використання людського потенціалу.

Ефективність цієї політики в значній мірі залежить від раціонального використання фінансових ресурсів, спрямованих на реалізацію соціальних

програм. Організація таких ресурсів головним чином здійснюється за допомогою дій держави та місцевих громад, проте важливу роль грають також підприємства, громадські організації та приватні фонди.

Розвиток системи місцевого самоврядування в Україні робить територіальні громади все більш важливими у впровадженні соціальної політики, створюючи сприятливі умови для забезпечення соціальної безпеки.

Головна мета впровадження соціальної політики у територіальній громаді – виявлення розбіжностей між потребами населення та діяльністю владних органів. Важливим результатом є взаємодія між цими органами для вирішення проблем та усунення конфліктів шляхом розробки планів та програм, спрямованих на захист інтересів соціальних груп та територіальних громад. Це передбачає поступове задоволення соціальних потреб конкретних соціальних суб'єктів, у даному випадку – всіх мешканців відповідної території. Одне з пріоритетних завдань – оптимізація соціальних інтересів територіальної громади у контексті регіональної соціальної політики.

Політика забезпечення соціальної безпеки територіальних громад – це спрямована діяльність держави в соціальній сфері, яка ставить перед собою певні цілі, адаптовані до конкретних історичних і політичних умов, з певними організаційними заходами, фінансовими ресурсами і спрямована на певні соціальні результати.

Ефективність реалізації такої політики визначається рівнем добробуту, освіти, здоров'я населення, соціальною стабільністю та конструктивністю взаємин між різними соціальними групами.

У межах одного Старосинявського району, який нараховував 45 населених пунктів, 12 серпня 2015 року було створено одну Об'єднану Територіальну Громаду. Площа громади – 662 км². Від смт. Стара Синява до м. Хмельницького автошляхом 65 км. Усього в громаді 1 селище міського типу, 44 сільських населених пунктів.

Обсяг офіційних трансфертів, отриманих селищним бюджетом Старосинявської селищної ТГ у 2022 році склав 57201,6 тис грн, що на 15948,4 тис грн менше у співставних умовах з 2021 роком, у тому числі:

- базової дотації – 6187,8 тис грн;
- освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам – 47271,2 тис грн;
- дотації з місцевого бюджету на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету – 1309,2 тис грн;
- дотації з місцевого бюджету на проведення розрахунків протягом опалювального періоду за комунальні послуги та енергоносії, які споживаються установами, організаціями, підприємствами, що утримуються за рахунок відповідних місцевих бюджетів, за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету – 1159,9 тис грн;
- субвенції з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції – 1048,2 тис грн;
- субвенції з місцевого бюджету на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету надійшло в сумі 225,2 тис грн.

Видатки селищного бюджету за 2022 рік виконано в обсязі 166136,4 тис. грн, що становить 98,3% до 2021 року.

Завдяки вжитим заходам щодо наповнення дохідної частини бюджету та ефективному використанню бюджетних коштів:

- своєчасно виплачено заробітну плату працівникам бюджетних установ;
- забезпечено оплату за спожиті бюджетними установами та організаціями енергоносії та комунальні послуги, проведено оплату видатків на придбання продуктів харчування та медикаментів, інших витрат, що забезпечують виконання бюджетними установами своїх функцій.

Старосинявська селищна територіальна громада має значний перелік Програм розвитку громади. Разом з тим, фінансування Програм передбачено

переважно за рахунок бюджету Старосинявської територіальної громади, тому дуже важливо розвивати та підтримувати всі напрями функціонування громади, діяльність яких сприятиме наповненню місцевого бюджету.

Тому, узагальнюючи всі потенційні переваги Старосинявської територіальної громади, вважаємо, основними пріоритетними напрямами її соціально-економічного розвитку є:

- досягнення економічної стабільності, створення сприятливих умов для розвитку підприємництва;
- ефективне використання на території громади виробничих територій, приміщень, земельних ділянок з метою розвитку малого та середнього бізнесу;
- ефективне та раціональне використання місцевих мінерально-сировинних ресурсів;
- залучення міжнародної технічної допомоги та ресурсів донорських організацій для реалізації проектів соціально-економічного розвитку;
- продовження оптимізації та удосконалення мережі освітніх закладів та закладів культури;
- покращення інфраструктури медичних закладів та поліпшення надання медичних послуг населенню;
- покращення інфраструктури систем водозабезпечення та водовідведення, благоустрою;
- розвиток туризму.

Порівняльні переваги, виклики та можливі ризики для Старосинявської селищної територіальної громади (визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей): розвинена транспортна інфраструктура, належна забезпеченість трудовими ресурсами, зокрема робітничими, педагогічними і медичними, значні запаси корисних копалин (граніт, торф, бурштин, сировина для виробництва скловиробів та будматеріалів), громада забезпечена лісовими та водними ресурсами; вагомий виробничий та інвестиційний потенціал (лісова, деревообробна, добувна промисловість, виробництво скловиробів і єврогранул з

відходів деревини; забезпечення доступних умов надання адміністративних послуг фізичним та юридичним особам; значний туристичний потенціал).

Для громади відкриті наступні можливості: покращення бізнес-клімату в громаді, вдосконалення системи стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу; зростання інвестиційної привабливості громади; підвищення продуктивності праці у господарському комплексі за рахунок запровадження інновацій; реалізація проєктів розвитку громад за рахунок коштів бюджетів усіх рівнів та міжнародної технічної допомоги; використання альтернативних видів палива; зростання популярності туризму; забезпечення комплексного використання та збереження природно-сировинного потенціалу; зростання бюджетної самостійності громади.

Задля забезпечення процесу створення комплексної програми розвитку соціальної політики територіальної громади сформовано модель механізму розробки комплексної програми розвитку соціальної політики Старосинявської територіальної громади. Розглянуто основні етапи та складові процесу створення такої програми.

Спочатку визначають соціальну проблему, яка потребує вирішення, враховуючи пріоритети державної політики. Проблеми класифікуються за ступенем структурованості. Для наочності будують «дерево проблем». Визначають всі зацікавлені сторони шляхом «аналізу залучення».

Наступний крок – формулювання цілей програми різного рівня на основі виявлених проблем. Цілі мають бути конкретними та вимірюваними. Розробляють систему індикаторів для оцінки їх досягнення.

Далі здійснюється пошук та порівняння альтернативних способів вирішення проблеми, вибір оптимального варіанту. Проводиться детальне бюджетування та оцінка витрат за різними альтернативами.

Обраний варіант трансформується у конкретні заходи з визначенням відповідальних осіб та термінів. Також розробляється комплекс забезпечення програми: організаційне, кадрове, інформаційне, фінансове тощо.

Результатом є проект програмного документа, який містить аналіз ситуації, цілі, очікувані результати, план заходів, ресурсне забезпечення та зовнішні передумови успішної реалізації. Після узгодження цей документ лягає в основу детального плану впровадження програми.

Розглянуто питання оцінювання програми розвитку соціальної політики територіальної громади. Описуються етапи життєвого циклу програми, на кожному з яких здійснюється оцінювання: формування ідеї, розробка, реалізація, коригування, її припинення. Розглядаються різні види оцінювання програми розвитку соціальної політики територіальної громади: попереднє, проміжне, підсумкове; внутрішнє та зовнішнє.

Аналізуються питання вибору критеріїв та алгоритмів оцінювання програми розвитку соціальної політики територіальної громади. Обговорюється проблема співвідношення ефективності та соціальної справедливості програми розвитку соціальної політики територіальної громади.

В якості інструменту аналізу соціальної ситуації в громаді запропоновано соціальне картування – збір та візуалізацію даних про різні аспекти життя спільноти.

Розглянуто питання контролю та моніторингу комплексної програми розвитку соціальної політики територіальної громади. Зазначається, що систематичний контроль допомагає зіставляти отримані результати з цілями програм та вносити необхідні корективи. Розглядаються функції зовнішнього фінансового контролю, які в Україні виконує Рахункова палата. Виділяються цілі внутрішнього контролю – збір інформації для підвищення ефективності виконання завдань.

Наводяться алгоритми попереднього, поточного та заключного контролю комплексної програми розвитку соціальної політики територіальної громади. Попередній контроль включає визначення цілей, аналіз ресурсів, розробку стратегії, затвердження програми, встановлення критеріїв контролю. Поточний передбачає вибір ключових показників, збір і аналіз даних, перевірку виконання заходів, оцінку результатів, підготовку звітності. Заключний містить аналіз

результатів, порівняння з попередніми даними, оцінку ефективності програми та підготовку фінального звіту.

Обґрунтовується важливість моніторингу на всіх етапах реалізації програми. Пропонується алгоритм моніторингу: визначення показників, збір і аналіз даних, оцінка та порівняння результатів, виявлення проблемних сфер, формулювання рекомендацій, підготовка звітності.

Наводяться рекомендації щодо синхронізації контролю та моніторингу: визначення цілей програми, створення системи збору даних, регулярне оновлення стратегій, налагодження звітності, використання технологій, постійний аналіз результатів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

- 1 Фур'є Ф. Філософський енциклопедичний словник: Ін-т філософії ім. Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.
- 2 Trattner W. I. Social Welfare or Social Control? Some Historical Perspectives on Regulating the Poor. *Knoxville : University of Tennessee Press*, 2003. P. 49–54.
- 3 Маліков В. В., Дегтяр О. А. Світовий досвід становлення і розвитку громадянського суспільства і соціальної держави. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління*. 2014. Вип. 1. С. 25–34.
- 4 Михненко А., Щур Н. Світові моделі соціальної політики: уроки для України. *Вісник НАДУ: соціальна і гуманітарна політика*. 2011. Вип. 2. С. 219–227.
- 5 Скуратівський В. А., Трошинський В. П., Лібанова Е. М. та ін. Управління соціальним та гуманітарним розвитком : навч. посіб. : у 2 ч. Київ : НАДУ, 2009. Ч. 1. 456 с.
- 6 Жеребило І. В. Соціальна політика держави як регулятор розвитку соціальної сфери: теоретико-методологічні аспекти. *Проблеми економіки*. № 1 (43), 2020. С. 283-289.
- 7 Шевчук А. П. Формування моделей соціальної політики як складова державного управління в соціально-економічній сфері. *Університетські наукові записки*. 2006. № 2 (18). С. 310– 317.
- 8 Ortiz I. Politique sociale. Note d'orientation. DESA, New York, Nations Unies. 2007.
- 9 Скуратівський В.А., Палій О. М., Лібанова Е. М. Соціальна політика : навч. посіб. Київ : УАДУ, 2007. 364 с.
- 10 Крупнік А. С. Соціально-захисна спрямованість державної соціальної політики в умовах трансформації українського суспільства : монографія. Одеса, 2002. 169 с.

11 Воронін О. Д. Завдання і можливості соціальної політики на сучасному етапі демократичних реформ в Україні. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. 2004. Вип. 5. С. 316–324.

12 Сергієнко О. Соціальна політика в сучасному світі та в Україні. *Україна: аспекти праці*. 2012. № 1. С. 31–37.

13 Сіленко А. Соціальна політика та її пріоритети у перехідному суспільстві. *Людина і політика*. 2003. № 1. С. 118–128.

14 Теренс Г. Соціальна політика та соціальне забезпечення ринкової економіки. Київ : Основи, 2006. 236 с.

15 Мандибура В. Соціальна політика держави та її структурні складові. *Україна: аспекти праці*. 2010. № 7. С. 21–23.

16 Ягодка А. Г. Соціальна інфраструктура і політика : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2000. 232 с.

17 Макарова О.В. Соціальна політика в Україні: Монографія. Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. К., 2015. 244 с.

18 Скомарохова О. І. Соціальна політика та соціальний захист економічно активного населення України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.09.01. Київ, 2008. 18 с.

19 Ярошенко А.О., Семигіна Т. В., Сухицька Н.В. Історія та теорія соціальної політики України: Навч. посібн. К., НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 289 с.

20 Кришень О.В. Сучасні тенденції формування, реалізації та розвитку регіональної соціальної політики в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2020. Вип. 1 (44). С. 52-54.

21 Помаза-Пономаренко А.Л. Ефективність реалізації державної соціальної політики: методичні підходи до оцінювання та світова практика забезпечення. *Актуальні проблеми державного управління*. 2016. 2 (50). С. 206—211.

22 Дробуш І. Соціальна політика у територіальній громаді: актуальні питання реалізації в умовах формування соціальної державності. *Історико-правовий часопис*. 2015. № 1 (5). С. 90-94.

23 Кравченко М. Механізми децентралізації соціальних послуг в Україні. *Науковий вісник. "Демократичне врядування"*. 2014. №14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2014_14_8 (дата звернення 03.04.2020).

24 Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/> (дата звернення 01.04.2020).

25 Територіальний розвиток та регіональна політика в Україні: монографія / наук. ред. В.С. Кравців. Львів: НАН України. ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України", 2016. С. 70-76.

26 Мещан І.В. Територіальна громада як суб'єкт соціального партнерства в управлінні закладами соціального обслуговування. *Вісник НТУУ "КПІ". Політологія. Соціологія. Право*. 2014. № 2 (22). С. 106-110.

27 Бобровська О.Ю., Жадан Є.В. Концептуальний підхід до створення системи соціальної безпеки територій як чинник успішного реформування місцевого самоврядування. *Держава та регіон*. 2015. № 2 (50). С. 46-50.

28 Бедринець М.Д., Вітюк Н.П. Оцінка бюджетного фінансування соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 1. С. 15-26.

29 Вінницька міська рада. URL: [https:// www.vmr.gov.ua/](https://www.vmr.gov.ua/) (дата звернення 20.03.2020).

30 Михайлова Ю.Г., Самоусєнкова О.В. Аналіз динаміки середньої заробітної плати в Україні. *Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць*. 2017 рік. Вип. 3. Ч. I. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/.PDF> (дата звернення 27.03.2020).

ДОДАТКИ

**ПАСПОРТ
СТАРОСИНЯВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ**

Найменування показника	Значення показника
1. Чисельність населення станом на 1 січня 2023 року, осіб	17712
у тому числі дітей	
• дошкільного віку	405
• шкільного віку	1572
2. Кількість населених пунктів, що входять до складу спроможної територіальної громади, од.	45
3. Обсяг доходів (розрахунковий) спроможної територіальної громади, тис.грн.	165845,0
• сформованих відповідно до статті 64 Бюджетного кодексу України	106623,7
• базової дотації	6187,8
• інші офіційні трансферти	51013,8
• інші надходження	2019,7
4. Площа території спроможної територіальної громади, км ²	662,22
5. Кількість закладів, що утримуються за рахунок бюджету органів місцевого самоврядування, у тому числі:	131
• заклади загальної середньої освіти	13
• дошкільні навчальні заклади	15
• заклади позашкільної освіти	1
• інклюзивно-ресурсний центр	1
• заклади фізичної культури	1
• центр професійного розвитку педагогічних працівників	1
• закладів культури	55
• заклади соціального захисту населення	3
• фельдшерсько-акушерських пунктів	10
• медичні пункти тимчасового базування	23
• амбулаторій	5
• лікарень	1

• КУ «Трудовий архів»	1
• КУ «Місцева пожежна охорона»	1
6. Наявність приміщень для розміщення державних органів, установ, що здійснюють повноваження щодо:	
• правоохоронної діяльності	смт. Стара Синява вул. Грушевського, 50
• послуги з державної реєстрації актів цивільного стану	смт. Стара Синява вул. Грушевського, 61
• реєстрація бізнесу	смт. Стара Синява вул. Грушевського, 61
• реєстрація нерухомості	смт. Стара Синява вул. Грушевського, 61
• реєстрація громадських формувань	смт. Стара Синява вул. Грушевського, 61
• реєстрація місця проживання	смт. Стара Синява вул. Грушевського, 61
• послуги держгеокадастру	смт. Стара Синява вул. Грушевського, 61
• питання містобудування та архітектури	смт. Стара Синява вул. Грушевського, 61
• земельні питання	смт. Стара Синява вул. Грушевського, 61
• питання соціального захисту	смт. Стара Синява вул. Грушевського, 61
• паспортні послуги	смт. Стара Синява вул. Грушевського, 61
• пожежної безпеки	смт. Стара Синява вул. Грушевського, 9 (с.Заставці, с.Адампіль, с. Пилява)
• пенсійного забезпечення	смт. Стара Синява вул. Івана Франка, 8
7. Наявність приміщень для розміщення органів місцевого самоврядування	смт. Стара Синява вул. Івана Франка, 8

Назва платежу	Фактично надійшло у 2019 році	Фактично надійшло у 2020 році	Темп росту (зменшення), %
Всього доходи селищного бюджету, в т.ч.:	151144,1	141012,2	93,3
Доходи загального фонду, зокрема з них:	148401,1	138216,5	93,1
Податок на доходи фізичних осіб	42435,3	49770,2	117,3
Податок на прибуток підприємств	8,7	0,2	2,3
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	141,4	131,2	92,8
Внутрішні податки на товари та послуги (акцизні податки)	2358,1	2279,5	96,7
Податок на нерухоме майно (відмінне від земельної ділянки)	584,1	723,7	123,9
Податок на нерухоме майно (в частині плати за землю)	10220,7	11002,0	107,6
Єдиний податок	14774,8	13145,9	89,0
Плата за надання адміністративних послуг	638,9	527,1	82,5
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності	107,1	99,1	92,5
Державне мито	69,6	49,0	70,4
Кошти за шкоду, що заподіяна на земельних ділянках державної та комунальної власності, які не надані у користування та не передані у власність, внаслідок їх самовільного зайняття, використання не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву	66,1	400,9	606,5
Інші надходження	220,4	415,9	188,7
Офіційні трансферти	76775,9	59671,8	77,7
Доходи спеціального фонду, зокрема з них:	2743,0	2795,7	101,9
Екологічний податок	49,3	50,9	103,3
Надходження коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту	118,9	0	0
Власні надходження бюджетних установ	2174,1	1280,7	58,9
Інші надходження	5,0	-0,2	0
Офіційні трансферти	395,7	1464,3	370,1

Код	Найменування	Загальний фонд			Спеціальний фонд		
		Касові видатки за 2019 рік	Касові видатки за 2020 рік	у %	Касові видатки за 2019 рік	Касові видатки за 2020 рік	у %
	Всього видатків	135790,1	132351,2	97,5	18878,5	6592,0	34,9
	<i>з них по галузях:</i>						
0100	Державне управління	21407,2	25371,3	118,5	165,7	140,5	84,8
1000	Освіта	77280,8	79937,3	103,4	3457,3	3210,7	92,9
2000	Охорона здоров'я	22640,9	9473,3	41,8	759,8	99,2	13,1
3000	Соціальний захист та соціальне забезпечення	4503,6	5270,1	117,0	61,9	57,2	92,4
4000	Культура і мистецтво	4364,0	5055,8	115,9	196,0	178,8	91,2
5000	Фізична культура і спорт	1133,6	1692,8	149,3	0	0	0
6000	Житлово – комунальне господарство	2916,5	2551,6	87,5	841,1	0	0
7000	Економічна діяльність	567,3	1663,5	у 3 рази	13037,7	2243,9	17,2
8000	Інша діяльність	665,4	1015,1	152,6	358,9	49,9	13,9
9000	Міжбюджетні трансферти	310,8	320,4	103,1	0	611,7	0

**Аналіз надходжень до селищного бюджету
Старосинявської селищної ТГ**

Назва платежу	тис. грн		
	Фактичні надходження 2020 року	Фактичні надходження 2021 року	Темп росту (зменшення), %
Всього доходи селищного бюджету, в т.ч.:	141012,2	169547,1	120,2
Доходи загального фонду, зокрема з них:	138216,5	167932,8	121,5
Податок на доходи фізичних осіб	49770,2	61053,4	122,7
Податок на прибуток підприємств	0,2	0,3	150,0
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	131,2	247,8	188,9
Внутрішні податки на товари та послуги (акцизні податки)	2279,5	2362,6	103,6
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	723,7	782,4	108,1
Плата за землю	11002,0	13241,7	120,4
Єдиний податок	13145,8	15633,5	118,9
Плата за надання адміністративних послуг	527,1	1011,0	191,8
Державне мито	49,0	77,3	157,8
Кошти за шкоду, що заподіяна на земельних ділянках державної та комунальної власності, які не надані у користування та не передані у власність...	400,9	102,4	25,5
Інші надходження	515,1	270,4	52,5
Офіційні трансферти (субвенції та дотації)	59671,8	73150,0	122,6
Доходи спеціального фонду, зокрема з них:	2795,7	1614,3	57,7
Екологічний податок	50,9	44,3	87,0
Власні надходження бюджетних установ	1280,7	1551,8	121,2
Інші надходження	-0,2	18,2	-
Офіційні трансферти (субвенції та дотації)	1464,3	0	0

Аналіз виконання видатків селищного бюджету

тис.грн.

Код	Найменування	Загальний фонд			Спеціальний фонд		
		Касові видатки за 2020 рік	Касові видатки за 2021 рік	у %	Касові видатки за 2020 рік	Касові видатки за 2021 рік	у %
	Всього видатків	132351,2	155266,8	117,3	6592,0	13696,7	207,8
	<i>з них по галузях:</i>						
0100	Державне управління	25371,3	27746,8	109,4	140,5	168,7	120,1
1000	Освіта	79937,3	97273,9	121,7	3210,7	3229,7	100,6
2000	Охорона здоров'я	9473,3	6586,1	69,5	99,2	1229,1	у 12 раз
3000	Соціальний захист та соціальне забезпечення	5270,1	7167,3	136,0	57,2	60,1	105,1
4000	Культура і мистецтво	5055,8	6352,3	125,6	178,8	174,1	97,4
5000	Фізична культура і спорт	1692,8	2059,8	121,7	0	0	0
6000	Житлово – комунальне господарство	2551,6	4531,4	177,6	0	1281,6	0
7000	Економічна діяльність	1663,5	2389,4	143,6	2243,9	6812,2	303,6
8000	Інша діяльність	1015,1	907,0	89,4	49,9	115,7	231,9
9000	Міжбюджетні трансферти	320,4	252,8	78,9	611,7	625,5	102,3

Аналіз надходжень до селищного бюджету
Старосинявської селищної ТГ

тис грн

Назва платежу	Фактичні надходження 2021 року	Фактичні надходження 2022 року	Темп росту (зменшення), %
Всього доходи селищного бюджету, в т.ч.:	169547,1	165854,0	97,8
Доходи загального фонду всього, зокрема з них:	167932,8	163825,3	97,5
<i>Податок на доходи фізичних осіб</i>	61053,4	71188,8	116,6
<i>Податок на прибуток підприємств</i>	0,3	0,4	133,3
<i>Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів</i>	247,8	365,3	147,4
<i>Внутрішні податки на товари та послуги (акцизні податки)</i>	2362,6	1184,8	50,1
<i>Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки</i>	782,4	884,5	113,0
<i>Плата за землю</i>	13241,7	12626,5	95,3
<i>Єдиний податок</i>	15633,5	18900,1	120,9

Плата за надання адміністративних послуг	1011,0	1068,7	105,7
Державне мито	77,3	55,0	71,1
Кошти за шкоду, що заподіяна на земельних ділянках державної та комунальної власності, які не надані у користування та не передані у власність...	102,4	45,3	44,2
Інші надходження	270,4	304,3	112,5
Офіційні трансферти (субвенції та дотації)	73150,0	57201,6	78,2
Доходи спеціального фонду всього, зокрема з них:	1614,3	2028,7	125,7
Екологічний податок	44,3	99,4	224,4
Власні надходження бюджетних установ	1551,8	1915,8	123,5
Інші надходження	18,2	13,5	74,2

Аналіз виконання видатків селищного бюджету

тис.грн

Найменування	Загальний фонд			Спеціальний фонд		
	Видатки за січень - грудень 2021 року	Видатки за січень - грудень 2022 року	у %	Видатки за січень - грудень 2021 року	Видатки за січень - грудень 2022 року	у %
Всього видатків	155266,8	162643,9	104,8	13696,7	3492,5	25,5
<i>з них по галузях:</i>						
Державне управління	27746,8	26491,9	95,5	168,7	39,7	23,5
Освіта	97273,9	104302,0	107,2	3229,7	793,1	24,6
Охорона здоров'я	6586,1	8787,1	133,4	1229,1	75	6,1
Соціальний захист та соціальне забезпечення	7167,3	7459,1	104,1	60,1	53,7	89,4
Культура і мистецтво	6352,3	6055,2	95,3	174,1	178,3	102,4
Фізична культура і спорт	2059,8	2164,2	105,1	0	0	0,0
Житлово – комунальне господарство	4531,4	4491,6	99,1	1281,6	801,9	62,6
Економічна діяльність	2389,4	629,8	26,4	6812,2	94,5	1,4
Інша діяльність	907	1833,4	202,1	115,7	360,7	311,8
Міжбюджетні трансферти	252,8	429,6	169,9	625,5	1095,6	175,2

Thu Dec 14 12:22:06 EET 2023, Волянська-Савчук Леся Вікторівна, Хмельницький національний університет, ХНУ

Anti-Plagiarism v-15.257

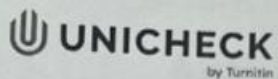
Максимальне співпадіння з одним документом 1.0%

Словники перевірки: en_US, ru_RU, ua_UA. Помилки в документах: 8%

ID: 123234 Назва: Формування комплексної програми розвитку соціальної політики на прикладі Старосинявської селищної ради Додано в БД: 2023-12-14 Автора: Піщик Сергій Васильович Керівники: к.е.н., доц. Шелест Є. О. Консультанти: Опоненти:	Документ		Сумарний збіг по Базі Даних	
	Символи	Лексеми	Символи	Лексеми
	133747	852	5070 (4%)	61 (7%)

Джерело плагіату

ID	Опис	Наявність плагіату в документі	
		Символи	Лексеми

Ім'я користувача:
Кафедра_УПЕП Волянська_Савчук

Дата перевірки:
15.12.2023 11:13:09 EET

Дата звіту:
19.12.2023 21:48:41 EET

ID перевірки:
1016008223

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100008309

Назва документа: Диплом Піщик

Кількість сторінок: 100 Кількість слів: 17853 Кількість символів: 145675 Розмір файлу: 2.67 MB ID файлу: 1015690078

19.9% Схожість

Найбільша схожість: 0.73% з Інтернет-джерелом (<http://litychiv.km.ua/wp-content/uploads/2018/10/%D0%B7%D0%BC%>)

16.6% Джерела з Інтернету 724 ..... Сторінка 102

2.57% Джерела з Бібліотеки 25 ..... Сторінка 118

0% Цитат

Не знайдено жодних цитат

Не знайдено жодних посилань

13.2% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

12.4% Вилучення з Інтернету 221 ..... Сторінка 119

2.25% Вилученого тексту з Бібліотеки 30 ..... Сторінка 123

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 291